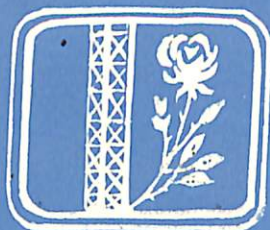

BIBLIOTEKA
SHTETIT

85K.1

S. 57

Drago Siliqi

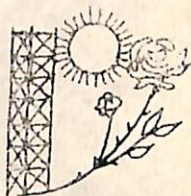

POEZI

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

8SH-1
557

Drago Siliqi

POEZI

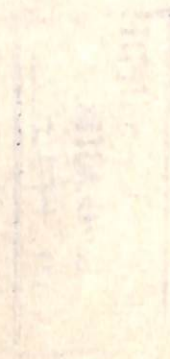
146 Pz

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

Drado
Silipi

POEZI

SELETTA BOTTESS - VALLI FRASCHETTA

Drago Siliqi lindi më 9.6.1930 në Tiranë. Në moshën 14 vjeçare doli partizan dhe pas Çlirimit, më 1947, u pranua në radhët e Partisë. Prej vitit 1949 gjer në vdekje ishte anëtar i KQ të BRPSH.

Nga viti 1946-1951 punoi në shtypin e rinisë e të pionierit.

Që nga viti 1952 deri në vitin 1957 studioi në Institutin e Letërsisë «M. Gorki». Më 1957-58 punoi si korrespondent i «Zërit të popullit» për qarkun e Shkodrës. Që nga viti 1958 e deri sa vdiq, më 13 korrik 1963, punoi në Shtëpinë Botuese «Naim Frashëri».

Në vitin 1950 botoi librin «Zgjimi i pranverës» (është ribotuar më 1965). Po atë vit, për poemën «Brigadierja» mori çmimin e parë në konkursin kombëtar të letrarëve të rinj. Më 1959, me poemën «Këngë e re për dashurinë e vjetër» fitoi çmimin e parë në konkursin për nder të 15-Vjetorit të Çlirimit.

Krahas poezive shkroi e botoi në shtyp dhe artikuj kritikë. Krijimtaria e D. Siliqit është përmbledhur në këto botime: «Kur zemra flet» (1970), «Poezi të zgjedhura për fëmijë» (1976), «Çdo ditë agimet zbardhëlojnë» (1977) (vjersha për pionierë), «Në kërkim të së resë» (artikuj e studime letrare) ribotuar më 1973.

BOTA E SINQERTË E POETIT

Vëllimi me vjersha i Drago Siliqit është një përmbledhje e krijimeve të tij poetike, kryesisht të viteve 50.

Edhe tani, disa vjet pas vdekjes së tij, vargjet na duken gjithmonë të reja, me një ndjenjë të sinqertë e të gjallë. Zemra e poetit, që u nda aq dhimbshëm nga gjiri ynë, na flet përmes këtyre vargjeve. Ne e shfletojmë këtë vëllim dhe ndiejmë kudo fjalën e ngrohtë, të menduar, shpesh të gjetur bukur, të një njeriu që doli krejtësisht nga shoqëria jonë socialiste, që përfaqëson mirë brezin e tij, i cili u rrit me pushkë në krahë, ose duke shkuar nga njëri repart partizan te tjetri, me detyrën e Partisë, duke u hedhur, si korrier i luftës, nga fshatrat e çliruara, në qytetet e pushtuara. Jeta e këtij brezi zuri fill në luftë dhe u kalit me ndërtimin e socializmit, me marshimin e revolucionit tek ne, me rrënjosjen e ideologjisë së Partisë në zemrat e të rinjve, me zhvillimin dhe thellimin e kulturës së re socialiste. Dra-

go Siliqi ishte një ndër ata të rinj, që i përvetësoi dhe i ndjeu thellë mësimet e Partisë, që iu vu me gjithë shpirt punës për të njohur kulturën kombëtare dhe kulturën përparimtare botërore.

Njohja e jetës, pasqyrimi i rrugës së bërë nga brezi i tij, psikologjia e këtij brezi dhe pasurimi i mendimit, përvetësimi i kulturës janë tipare që vihen re në poezinë e Drago Siliqit. Vjershat e këtij janë vjersha të një revolucionari të vërtetë, që gjithçka — atdheun, familjen, natyrën, dashurinë, marrëdhëniet midis njerëzve, transformimet në jetën tonë — i sheh me syrin e komunistit, që përfaqëson kurdoherë njeriun e ri dhe të pastër shpirtërisht. Në këtë pasqyrim shumë të sinqertë të vetvetes dhe në faktin se ai vetë u takonte njerëzve, shoqërisë sonë, qëndron vlera kryesore e këtij vëllimi. Dhe kjo është themelore për poezinë e për artin përgjithësisht.

Zbulimi i plotë i vetvetes para lexuesve, para shoqëve të vet, shoqërohej me një punë këmbëngulëse të poetit për të gjetur fjalën artistike, shprehjen shqip, ritmin dhe rimën e zgjedhur, sipas natyrës së poezisë sonë.

D. Siliqi ishte kërkimtar ndaj artit dhe, në mënyrë të veçantë, ndaj poezisë së tij. Ai nuk kënaqej nga vargjet e tij dhe mendohej shumë për të botuar përmbledhjen poetike. Natyrisht, poezia jonë eci edhe më përpara. Po vargjet e D. Siliqit, e këtij poeti dhe militanti aktiv, ruajnë bukurinë e tyre edhe sot. Ai ishte poet dhe kritik. Si poet ka kërkime dhe arritje të goditura; ka edhe mungesa artistike. Sidoqoftë, vargjet janë prodhim i asaj kohe, i atij niveli, që ishte përgjithësisht atëherë, kur D. Siliqi qe një ndër poetët e njohur. D. Siliqi do të ecte, pa dyshim, me kohën dhe vëllimet e tij

do të ishin të një niveli edhe më të lartë. Ne e themi këtë me bindje se e tillë ka qenë rruga e tij poetike gjatë viteve 50, një rrugë në rritje, në zhvillim, me një depërtim më të thellë në botën e njeriut dhe me mendim poetik më të pjekur.

Vëllimi i D. Siliqit është një dëshmi e poezisë së kohës kur u krijua, e jetës dhe e botës shpirtërore të poetit, që përfaqëson gjer në fund brezin e tij të rinjve të rritur në luftë për liri dhe për socializëm.

Poezia e D. Siliqit është një poezi, në radhë të parë, lirike, me prirje nga meditacioni dhe analiza psikologjike. Rrethi i temave që ka tërhequr vëmendjen e poetit, është i gjerë dhe ka ardhur duke u zgjeruar me çeljen e horizonteve të reja të autorit. Përmbajtjen kryesore të vëllimit e përbëjnë motivet e patriotizmit, të dashurisë për atdheun, motivet e transformimeve shoqërore dhe morale në ndërgjegjen e njerëzve, motivet e dashurisë për veprën.

Prirja e poezisë së D. Siliqit drejt meditacionit, mendimit të thelluar dhe analizës psikologjike dëshmon për përparimin poetik të autorit dhe vihet re më shumë në krijimet e mëvonshme të tij e më pak në krijimet më të hershme. Prirjet që zura ngojë janë një veçori e kësaj poezie, po flasin gjithashtu edhe për tendencën më të përgjithshme të poezisë dhe të letërsisë sonë drejt realizmit, për një konceptim dhe zbatim më të thelluar të metodës së realizmit socialist tek ne. Në poezitë e Drago Siliqit, si edhe të shumë poetëve të tjerë bashkohës, u bënë më të qarta kërkimet për të hyrë më thellë në ndërgjegjen e njeriut tonë, për të shprehur botën e tij të brendshme në kompleksin e vet, me ngjyra më të shumta dhe më të bukura poetike.

D. Siliqi, siç dihet, dha një kontribut të çmueshëm si kritik dhe shumë mendime të tij mbi letërsinë tonë, mbi rrugën e poezisë, vlerësimet e drejta dhe objektive tingëllojnë sot në mënyrë aktuale. Ato të gjitha janë të përshkuara nga fryma e partishmërisë. Konkluzionet që ai nxirrte në kritikën e tij kanë gjetur shprehje edhe në poezinë që krijonte. Ka një koherencë të plotë midis mendimit kritik dhe artistik. Ai fliste, për shembull, për zhvillimin e poezisë sonë, e shikte atë në prizmin historik dhe vërente se poezia e fundit e viteve 50 dhe fillimit të viteve 60 dallohej nga një «soditje më e hollë e këndeve të fshehta e të padepërtuara të individit». A ishte për një poezi me detaje konkrete, po jo për një grumbullim detajesh. Analiza psikologjike në poezi, sipas mendimit të tij, duhej t'ia zinte vendin këtij grumbullimi pa kriter të hollësive të tepërta.

Ai u ka qëndruar besnik këtyre parimeve estetike dhe, në krijimet e tij më të mira, këto gjejnë një shprehje të bukur artistike.

Në poezitë e bukura dhe me ndjenjë të thellë, si «Atdheu», «Një ulli në breg të Jonit», ose «Kur pyesja nanën», «Motrës» etj., bie në sy dashuria dhe malli për atdheun, për të afërmit, ideja e motiveve patriotike dhe shoqërore. Për shumë vjersha të D. Siliqit, kjo shkrije është karakteristike. Ai i sheh fenomenet dhe njerëzit në prizmin shoqëror dhe klasor. Elementet biografike, varfëria e një familjeje qytetare para Çlirimit, bëhen një shprehje tipike e fatit të popullit tonë në të kaluarën. Në fillim, të shtatë fëmijët nën një jorgan, thotë poeti, rronin në varfëri, tani kohët ndryshuan, po nëna nuk është më që të na shohë; mbuluan kasollet dhe çati i hodhën gjithë atdheut. «Kur pyesja nënën» është

një vjershë e bukur, e thjeshtë dhe e ngrohtë, sepse frymëzimi merr hov nga jeta konkrete dhe janë gjetur hollësi prekëse e të natyrshme, kuptimi shoqëror del përmes së thjeshtës dhe së veçantës.

Përpjekja për të hyrë në shpirtin e njeriut tonë dhe për ta kuptuar jetën në koklavitjen e saj ndihet në mjaft vjersha dhe në poemën «Këngë e re për dashurinë e vjetër», që zë një vend të rëndësishëm në këtë vëllim. Lufta Nacionalçlirimtare ka qenë dhe mbetet një burim i madh temash dhe subjektesh për shkrimtarët tanë. Aspekte të ndryshme dhe probleme të veçanta të luftës bëhen sot objekt i artit sipas kërkesave të kohës, sipas synimeve tona për të njohur popullin dhe veprimtarinë e tij, për të theksuar ide me vlerë aktuale. Anë të ndryshme të luftës, si dhe të aktualitetit kapen gjithashtu edhe sipas prirjeve individuale të autorëve, sipas dëshirave dhe mundësive të tyre. Kup-timplote nga kjo pikëpamje është vjersha e bukur «Plaga», e cila bën fjalë për kushtet e vështira të mjekimit gjatë luftës, për solidaritetin shoqëror, për humanizmin socialist, që lindi bashkë me revolucionin tonë. Partizania i jep ujë me duar një partizani të plagosur; nuk kanë asnjë mjet për mjekim, këmisha e trupit shërbeu si fasho. Plaga shërohet, po vështrimi i syve të saj mbetet i pashuar për gjithë jetën. A nuk është kjo një ndjenjë e hollë psikologjike, një dashuri e pashfaqur, tipike për kohën e luftës, që na prek edhe tani? Marrëdhëniet e njerëzve në luftë ishin shumë të pasura, të hijshme dhe arti nuk mund t'i thjeshtësojë ose t'i skematizojë ato, por do t'i japë në tërë harmoninë dhe kontrastin e ngjyrave.

Edhe në vjershat kushtuar aktualitetit, ndryshime-

ve shoqërorë dhe morale të ditëve kur jetonte poeti, vihet re prirja realiste. Bie në sy gjithashtu një ndjenjë e singertë, që krijon momentin kryesor të komunikimit të poezisë me lexuesin. Le të kujtojmë, p.sh., vjershën «Mësova atë ditë» mbi përshtypjet e poetit pas një vizite në malësinë e Matit. Të bie në sy dhe të prek realizmi i poezisë. Autori nuk mbyll sytë edhe para të metave, po thotë të vërtetën, duke u nisur nga besimi i plotë se do të ndryshojë jeta dhe se përparimi arrihet me luftë.

M'habiti mue jeta e malësorëve tanë,
që ende mbajnë drurin nën krye,
dhe fjalë ankimi nuk dijnë të të thonë,
nuk dijnë me u lodhë e me u thye.

Fshatarët i kanë gdhirë dy ditë e dy net për të ngritur digën në afat; ata punëtorë, fshatarë — «mbajnë mbi shpinë Shqipninë». Dhe autori thotë se si instinktivisht heq kravatën, përvesh mëngët dhe fut në xhep bllokun, që nuk i duhet, sepse përshtypjet e jetës janë shumë të gjalla dhe të forta. Dhe nëse autokritika, në këtë vjershë, mund të duket ekstreme, po ta shohim me gjakftohtësi, ajo është e ndier, e singertë dhe e kuptueshme në kontekstin e poezisë. Është po ajo frymë e përbuzjes së intelektualizmit dhe e të qëndruarit larg jetës dhe popullit, që gjejmë edhe ndër poetë të tjerë, si në vargjet e F. Arapit, D. Agollit etj.

Në këtë vëllim, bota e poetit na shfaqet në shumanshmërinë e saj. Personaliteti i D. Siliqit del i qartë edhe me ciklin për dashurinë. Ndjenja ndaj vajzës është

e pastër, e përmbajtur, por e thellë. Ai nuk e zbulon menjëherë bukurinë shpirtërore të vajzës. Dashurinë ai e gjen në thellësi dhe jo në sipërfaqe. Puna, qëndrimi i njeriut, shpirti i sakrificës, gatishmëria për t'u ndihmuar njerëzve kudo që të jenë, i lidhin njerëzit me ndjenja të vërteta. Përveç thelbit moral, sipas botëkuptimit socialist mbi marrëdhëniet në dashuri, kemi të bëjmë edhe me veçantinë individuale të dashurisë së poetit, i cili tërhiqet nga bukuria e qetë, pa shkëlqim të jashtëm, nga ftohtësia e dukshme dhe lulëzimi i brendshëm, që i ngjan luleborës, e cila ruan bukurinë e saj nën dëborë. Kjo është një veçanti, po vlera kryesore e këtij cikli qëndron te thelbi moral. Ndjenjat dhe mendimet që përshkojnë këto vjersha, frymëzimi që kanë dhe shkrirja e harmonishme në to e ndjenjës shoqërore dhe personale, janë një shembull i bukur për rininë e sotme, e cila duhet ta njohë dhe ta mbajë mend punën dhe veprën e këtij njeriu, që u rrit në revolucion dhe që e donte aq shumë rininë.

Ndër krijimet më të mira të D. Siliqit ku duket përparimi i tij si poet, prirja për t'u thelluar në botën shpirtërore të njeriut, për të shprehur ndryshimet shoqërore dhe psikologjike (prirje e përgjithshme për poezinë tonë të atyre viteve), është poema «Këngë e re për dashurinë e vjetër». Këtu edhe mendimi, edhe vargu, edhe zhvillimi i subjektit, të përshtatshëm për poezinë, edhe detaji psikologjik e figurat e rralla, po të gjetura me vend dhe brenda stilit të veprës, të gjitha komponentet janë të një niveli të ngritur, që shkon krahas zhvillimit të përgjithshëm të poezisë sonë më të mirë. Kjo poemë është një novelë në vargje dhe dihet se sa e vështirë është kjo për poezinë.

Në përgjithësi, D. Siliqi ia ka arritur qëllimit të vet në këtë vepër dhe ne ndiejmë një poet të ngrohët lirik, meditues me përgjithësime dhe hove të bukura poetike, me kalime të goditura nga narracioni te parantezat lirike, nga përshkrimi i dridhjeve të brendshme shpirtërore, te momentet e qeta të një pasqyrimi objektiv. Dhe kështu, fati i gruas shqiptare, që priste gjithë jetën burrin e mërguar, me gjithë dëshpërimin dhe trimërinë për të mbajtur fëmijët, fati i atyre që iknin në dhe të huaj me brengë në zemër, këtu nuk jepen (dhe s'mund të jepeshin) si një përsëritje e poezisë sonë të njohur mbi kurbetin, po në një sfond tjetër dhe nga një kënd tjetër vështrimi. Xheladini kthehet nga Amerika për një «varr në Progonat», për të ngrysur ditët e fundit të jetës, po jeta e thërret të hyjë në gjirin e saj. Lëvizjet shpirtërore në marrëdhëniet midis babait të kthyer, të birit dhe së shoqes përshkruhen me vërtetësi dhe në mënyrë konçize në këtë poemë. Hetimi psikologjik është një meritë e rëndësishme e veprës, e cila mund të konsiderohet si një poemë tregimtare nga më të goditurat e poezisë sonë të re, në llojin liriko-psikologjik.

Duke mbyllur librin e D. Siliqit, lexuesi sjell në mend njeriun dhe poetin. Zemra e tij rrihte për Partinë dhe popullin, për të s'kishte gjë më të bukur dhe më të shtrenjtë se komunizmi.

DALAN SHAPLLO

ROMÂNIA

LUFTE E PUNË

— Într-o zi, în ziua aceea — în ziua aceea
— când tu, în ziua aceea, ai fost în ziua aceea
— în ziua aceea, în ziua aceea, în ziua aceea
— în ziua aceea, în ziua aceea, în ziua aceea

— Într-o zi, în ziua aceea — în ziua aceea
— când tu, în ziua aceea, ai fost în ziua aceea
— în ziua aceea, în ziua aceea, în ziua aceea
— în ziua aceea, în ziua aceea, în ziua aceea

— Într-o zi, în ziua aceea — în ziua aceea
— când tu, în ziua aceea, ai fost în ziua aceea
— în ziua aceea, în ziua aceea, în ziua aceea
— în ziua aceea, în ziua aceea, în ziua aceea

FLAMURI I PARTISË

Këngë

— Ju ngrihi, të shtypur! — na thirri Partia.
— Shkelmoni zinxhirët, të ndyrën skllavni!
Në ju qëndron fati, në ju asht fuqia,
ja vdekje — liri!

Në male, në fusha kushtrimi ushtoi,
u ndez porsi zjarri krahnori i vegjëlisë,
kur lart u shpalos e përpara valoi
Flamuri i Partisë!

Me qindra, me mijra të shtypun u ngritën.
E nisën betejat. Kudo fitimtarë!
Dhe bijtë e Partisë si yje shëndritën
mbi qiellin shqiptar...

Ja, bie Qemali me flamur në dorë
dhe flet i gjakosun, me plagët në gji:
— Ne jetën e falim, ne biem dëshmorë
për ty, o Parti!

Mbi tanks hidhet Vojua, mahnitet anmiku!
Dhe fjal't e heroit i ndien gjithë Shqipnia:
— S'e mposht komunistin as zjarri, çelniku,
të rrojë Partia!

... Beteja n'beteja kaloi fitimtar
dhe dritën dhe jetën i dha vegjëlisë.
Në t'ardhmen e ndritun na prin si fanar
Flamuri i Partisë!

1948

MBI ROZAFËN SHEKULLORE

Shkodra ish kalaja e fundit. Kishin mbetun dhe pak orë
për anmikun e kapitun orë e mbrame që të bjerë.
Ecnin, ecnin partizanët përmbi male me dëborë
nëpër net me suferinë, pa u ndalun kurrnjëherë.

Buna rridhte madhështore pranë qytetit heroik,
ku për mote, ku për shekuj s'u shue zjarri për liri,
bijve trima partizanë, që në zemër kanë çelik,
sikur valët u këndonin me gëzim e brohori:

— Drejt veriut, pa u ndalun, ecni, trima partizanë!
Ndër kasollet vorfënore, që janë mbytun në mjerim,
dritë e jetë të mjeruemve ju u çoni anembanë,
se qyteti, se Rozafa po ju presin pa durim!

Dhe një ditë të Nandorit, një ditë vjeshte në agim,
që nga Vjosa në Bujanë hodhi dielli rreze jete,
shqipja trime, madhështore, nalt u çue fluturim
dhe kaloi përmbi male, fusha, fshatra dhe qytete.

Dha sinjalin e hareshëm përmbi vdekjen e tiranit,
se atje, n'kalanë e fundit, mbi Rozafën shekullore,
u zhduk nata përgjithmonë, ndriti ylli i partizanit,
u ngrit flamur' i lirisë me lavdi e me fitore.

MBI ROZAFËN-SHEKULLORE

1948

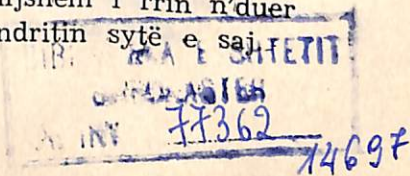
MIRDITORJA

Atje mbi breg, ku bijnë rrezet e diellit
e fryn puhia e malit lehtë e lehtë.
Shega sykaltër, porsi kupa e qiellit,
del në mëngjes si lule plot me jetë.

E kangën nis ajo porsi bilbil,
i lumtunisë në gji i ndizet afshi.
Me një shami të kuqe trëndafil
ajo ka lidhun flokët si mëndafshi.

Balli gjasim asaj i ka me hanat,
që ndritin netve t'kthjellëta verore.
E mirë, e bukur, ka përveshun llanat,
si kanë zakonin vajzat malësore.

Kanga e jetës i gufon n'krahnuer,
i jep lulzim si luleve në maj,
si armë kreshnike hijshëm i rrin n'duer
kazma e mprehtë, ndritin sytë e saj.

Atje mbi breg ajo nis me punue
dhe e ngul kazmën thellë e thellë në dhe.
Që nga Mirdita ka ardhë me ndërtue
me duert e saja hekurudh'n e re.

... T'largtat kujtime hera-herë i qas,
kur ish shërbtore në shtëpi t'skëterrës,
n'kullë t'bajraktarit, ku, porsi n'kafas,
kurrë nuk i shihte lulet e pranverës.

Si ish atje, e mbyllun, larg s'vërtetës,
i psherëtinte zemra e molisun.
Dhe sot ajo faqet e librit t'jetës
për t'parën herë me i lexue ka nisun.

1948

USHTARI YT DO JEM PËRHERA

E zbehtë ishte jeta ime,
si bir i vojtnes, varfanjak;
fëmijë i mjerë, prak më prak,
më ngrysej dita në mjerime.

Duart e mia prej fëmije
nuk kishin ngjyrë prej dëbore, —
të zeza, të ashpra, plot me kore,
me mëngët grisur varfërie.

E ardhmja ime ish si nata,
ku s'dukej rrugë dhe ndriçim.
Në gji të hidhur, pa shpëtim,
më priste jeta me mandata.

Po rrugës sime ti më dole
si yll i dritës, i lirisë,
Parti, o nënë e vegjëlisë,
së pari mua kur më fole.

«Urrejtjen, — ti më the, — ta ngresh,
ta ndezësh zemërën me zjarr,
ta çosh lart grushtin përmbi varr,
që skllav përjetë të mos flesh!»

Pa zërin tënd të së vërtetës
ç'do isha unë, kush e di?!
Skllav i përbuzur pa çati,
i humbur udhëve të jetës.

Ti ma ke dhënë jetën mua,
ti nëna ime je, Parti.
Mësim'n e parë më dhe ti:
kë të urrej dhe kë të dua.

I ashpër, ti më ke mësuar,
të jem me ata, që gjithëmonë
na kanë thithur gjakun tonë;
kundër armiqve të tërbuar.

Me dashuri të pakufi
ma ke gatuar zemrën time
pr'ata që u rritën në mundime,
për punëtorë, vegjëli.

Dhe më të fshehtat t'i tregoj,
Parti, o nënë heroinë.
N'orët e mia më kritike
gjithmonë zërin ta dëgjoj.

Si drita je për sytë e mi,
për jetën time je pranvera.
Ushtari yt do jem përhera,
unë të betohem, o Parti!

1951

LAJMËTARI

Bora bjen e bardhë e bardhë
edhe ngjeshet lehtë e lehtë,
male e fusha i ka zbardhë,
der në brez ajo ka ardhë.
Zogjtë e maleve tuj mardhë
struken grumbuj ndër foletë.

Bardhë natyra krejt asht veshë,
pem't e maleve janë ngjeshë
përte' fushet, der te retë...

Njashtu bardhë porsi kjo borë
e kanë zemrën kta malsorë,
që të presin n'bukë e n'kripë,
që të presin n'zjarr e n'dritë,
që të presin n'çka i ndodhë...

Përmes malesh nër kto anë
lumi Matës rrugën çan,
rrugën çan edhe zhurmon,
gur e shkrepë rrokullon
dhe një kangë ai këndon:
kangë t'ashpër si dhe vetë,
për shqiptarët, qindra vjetë
që luftuen me armë në dorë
në kto male mbush' me borë
e s'u dhanë, por ranë dëshmorë...

Era fryn e ulurin,
era fryn edhe të ngrin,
porse jo sikur njëherë
kur ish vendi nën robni...
Sikur fryn e çon liri,
sikur fryn e ndjell pranverë.

Ç'merr Shqypnia anëmbanë
përte' Vjoset mbi Bujanë,
ç'merr prej Mates e përpjetë
deri n'ksollat puqë me retë,
ka ndrrue jeta nër kto anë...
Nuk shkon dita si njëherë,
për bajrak e për bejlerë.
Nuk shkon dita, nuk shkon moti,
se shpirtligjtë i ka vra zoti,
zoti i vendit — vogjëli,
q'u end malesh për liri
edhe pruni ligj të ri!

Tjera ligje
e tjera shtigje
janë hapë sot mi trollin tonë...
Në malsi, der natën vonë,
s'ndihet ma gjama e vorfnisë!
Vërtet ende s'asht braktisë
vorfënia sot ndër ne,
por me punë e me hare,
do kem pasje e begati.
Në lahutë e çifteli
po u kndohet ditve t'reja
që tek neve janë tuj ardhë
me të mira, me të bardhë...

Në kasollen maje malit,
Bregut Mates diç ushton.
Një kandil atje ndriçon:
Dali Plaku i thankesh djalit:
— Mjaft, or bir, me çifteli,
po na kndo ndoj lajm të ri.

E qe besa ajo gazeta
çka s'po thotë, or tungjatjeta.
Lajme shumë ajo po ka
për ndërtime fort të mdha
si në Jug, si në Veri...

Kur kndon djali i lajm të ri
se buzë Mates ka m'u çue
nji central për me ndriçue,

hidhet thotë ai Dali Plaku
ende mirë pa e kuptue:
— Na ka ardhë fati te parku!

Djali kndon, plaku ndigjon,
larg... ai çka po kundron?...
...Si kanë qenë kto malet tona
vite e shekuj në mjerim,
si kanë qenë kto der n'e vona,
kur erdh dita për çlirim...
Shikon plaku luftë e gjak!
Shikon kulla e bajrak!
Shikon Maten plot me valë,
që i thotë mija fjalë.
Mira t'mirën po e zen,
shikon diellin kah shkëlqen.
Ditë të reja sheh tuj ardhë...
N'male fryn era e lirisë..
Nesër, dita rreth malsisë
ma e bukur ka me zbardhë...

Lavd e nder ty, Republikë,
që anmiku të ka frikë,
që na dhe ne bukë e kripë;
që na dhe ne zjarr e dritë,
t'u shumofshin ty të ritë...
Lavd e nder ty, moj Parti,
që n'fitore na ke pri,
nanë e mirë për vegjëli,
zemërmadhe për malsi...

Asht hapë lajmi anë për anë,
Bregut Mates e matanë,
s'ka mbet njeri vend më vend
për pa ardhun në kuvend.
Thonë, Lajmtari nga Tirana
do t'na vijë nër kto ana,
thonë do t'vijë Enveri vetë
për me folë e përshndetë!

Burrë e gru e plak e fmi
tetë orë larg kanë ardhë me ndi...

Vetë Enveri paska dalë
në tribunë me ta me u falë...

Si azgan Ai shikon
pyje e kreshta rreth e rrotull,
edhe sheshin plot me popull.
Zemra e Tij seç po gufon,
fjala e Tij po fluturon,
shpresë e dritë tuj burue...
Nisin pleqtë me e falnderue,
jetë të gjatë i urojnë,
siç rrojnë shkrepas, siç rrojë malet
dhe nga vetja i dhurojnë.
Porsi bir me ta përfalet
udhëheqsi, dhe u thotë
se kët jetë të re në botë
nuk e solli vetë Ai,
por një popull, një Parti,

Zemrat njerzve u kanë gufue,
u janë mbushun plot me jetë,
Asht çue kanga der' te retë,
ka kalue gëzimi malet:

— Gjith ky popull po të falet
Ty, o Prijs, që lajmin solle,
lumtuni që n'votra mbolle!
Na ke ba porsi çelik,
t'na ketë frikën çdo anmik,
vetë Stalinin na dhe mik!
Lavd e nder, o Lajmëtar,
Prijs i popullit shqiptar,
kurrë s'kem qenë ndër malet tona
kaq të lirë si sot,
kurrë s'jem ndi në shpi në votër
kaq të lum me vlla me motër,
kurrë s'kem pasun bukë e dritë
ma të madhe se ktë ditë, —
prandaj jetë e gja e shpi
Ty ta truejm me plak e fmi!...

Një lot Prijsit i shpëton,
popullin e përqafo
malësitë

tuj shikue...

Lumi i Mates tuj ushtue,
drita malet i përshkon...

1952

ATDHEU

Kudo që fati të të çojë
me mija vërste larg shtëpisë,
në zemër ndien të të randojë
një ndjenjë si plumbi mu në sisë;

të të randojë ndien një dëshirë,
një peshë e randë, një copëz dhe,
që të mban lidhë në hapësirë
me dhenë e vendit ku ke le.

Atdheun nuk e ndiejshe fare,
kur je përditë në gji të tij.
S'të kap ty etja mundimtare,
kur ke burimin pranë dhe pi.

Deti, çdo orë që e vështron,
përshtypje s't'ban, me të je rritë;
se ke nevojë, nuk e kupton
për thellësinë e tij çdo ditë.

Malet e nalta deri në re
të duken mure të shtëpisë
dhe s'i ven re ti naltësisë,
pa t'cilën dot nuk rron mbi dhe.

Kupa e qiellit — kaltërsi
çati të duket, dhe s'e ndien
se pa kte ajër — pastërri
të zihet fryma, gjoksi t'zien.

Dhe ai varr, nën atë dulli,¹⁾
n'pikllimin tand kaq shumë a shkri,
sa ti s'e di, sa ti s'e di
se ç'forcë magneti ka ai.

Atdheun nuk e ndiejshe fare,
kur je përditë në gji të tij,
s'të kap ty etja mundimtare,
kur ke burimin pranë dhe pi.

1953

1) Dëllinjë.

NANA

Ashtu si lulet t'kujtojnë maj
dhe shiu qiellin mbush me re —
të duket sikur emni i saj
të ban me dijtë se ke atdhe...

Atë ti ndoshta e ke kalue,
ma i madh se ajo je ba me shtat,
ma shumë ti vende ke shikue,
ajo përjetë ka ndejë në fshat;

por floku i saj, ku ka ra bora,
çdo rrudhë e ballit t'saj tregon:
ma shumë ka pa e i ka prekë dora,
ma mirë e njeh këtë dhe ku rron.

Udhheqës qofsh a shkencëtar —
përpara saj ti je fëmi.
Ajo asht pylli drithmëtar,
ti një nga drujt që ka në gji.

N'se i ngjan liqenit jeta e saj
herë me tallaze e herë e qetë,
ti s'je veçse një valë — fiskajë,
që n'gji të tij amshon përjetë.

E bardhë asht zemra e saj si borë,
që shkrin, bahet burim, freski.
Dhe zani yt, sado burrnor,
asaj i duket si kërthi...

1953

SA FORT, SHQIPNI...

Sa fort, Shqipni, sot faqen ndrrue ma paske,
m'i nxirrke basmet me makina vetë!
E shih anmiku shqipen, edhe plaske...
Ju lumshin krahët, o punëtorë duerletë!

Sa mirë sheqerin nga panxhari e nxirrke
dhe kilovatët — nga e lumit valë!
Të ardhmen e bukur, o Shqipni, ç'ma tirrke!
Të lumshin duert, o popull i pandalë!

1953

TE VALA E DRINIT

I

Si flutra t'bardha lehtas shkund era
lulet e blinit.

Në festë asht veshun sot nga pranvera
lugina e Drinit.

Pranverë e freskët porsi burbuqe,
lulzo gjithmonë!
Pranverë e bardhë, pranverë e kuqe
si flamujt tonë!

Te shpati shtrihet e bardhë borë
shtëpia e Gjinit.
Asht rrit ai brigjesh me krrabë në dorë
te vala e Drinit...

II

Ai lexonte i mendueshëm.
Ndjenjat i vlonin në krahnor,
përpara tij, sa i mrekullueshëm
prendimi i diellit pranveror!

Me dhitë krejt ditën sot e çoi,
përshkoi malin në sheti.
E diela bukur i kaloi,
nesër — në shkollë përsëri.

Vëllau i vogël pranë i rrinte,
ia ndiqte rreshtat në lexim;
në sytë e dliurë thellë i ndrinte
dëshira Gjergjit për mësim.

Blegrijnë dhentë. Edhe traktori
nuk ndihet ma nëpër luginë.
Me dhitë përpara Gjini mori
nga shpia rrugën mbi rrafshinë.

Para një drize, si me u ndeshë
ndër ujq, dhitë shtangën! Kur një za:
— Or meca, ndalni! — Gjinit n'veshë
si fishkull gjarpëni i ra...

III

Muzgu i mbramjes u end
si pëlhurë më çdo anë.
Pionieri Gjin Kola
fill u ndal me të vllanë.

Dhe nga driza e murme,
nga ku doli ushtima,
sytë drejtoi. Nëpër gjeth
kishin dalë dy kaptina...

Iu afruen fëmijve
pak nga pak si dy hije.
Zani i qeshun na ish,
por i shplamë e pa shije.

Për familje dhe fshat
shumë e pyetën ata.
Na u shtinë si miq
q'aty rruga u ka ra.

VI

Dhe djaloshit i dhanë
vetëm një porosi:
Ndue Veselin me thirrë —
miq kanë qenë në ushtri.

Por Gjin Kola pionier,
nxañës i klasës s'shtatë,
e vështroi me dyshim
në fytyrën e thatë...

Ndue Veseli, mendoj,
s'ish i pastër në fshat...
Italia kur erdh,
çoi shtëpi me dy kat.

Gjini solli ndër mend
fjalt' e gjyshit në varr...
— Miqtë me bukë e me kripë
e anmikun me zjarr!

Mori vllaun e dhitë,
edhe shtegut për pjetë...
Sikur t'kish mundësi
t'i kish kambët me fletë!

IV

Më kot dy miqt' Veselin pritën
të hanin darkën në katund.
N'mbarim të natës, pa zanë ditën,
për mik u gjendën tjetërkund.

Kur panë lakun t'u shtrëngohet
në fyt si dana, duert i çuen.
Lart qielli nisi të zbardhohet
dhe yjtë e fundit lehtë u shuen...

U nis djaloshi Gjin athere
me libra n'dorë, si për çdo ditë,
n'luginë po frynte erë pranvere,
fytyrën lehtas tue i flladitë.

Herë kthente kokën nga shtëpia,
ku i ati pendën kishte lshue.
Mendonte: ndoshta gjithë malsia
mbramë pushkët tona ka dëgjue...

N'Tiranë, te Enveri ndoshta mbrrinte
sot lajmi i fshatit guximtar.
Gjithë natën s'fjet. Por syni i ndrinte,
e ndiente veten si ushtar.

1953

NË SALLËN E KOLONAVE

Në lule Ai shtrihet,
e duket sikur
ka fjetun aty në qetsi,
nga punët e shumta që kish
si dikur,
kur nete të tana pat gdhi...

Si n'dit't e Tetorit e n'Luftën e Madhe!
Por zemra e Tij
nuk rreh ma!
Kaq kohë ai ritëm i zemrës vigane
pat matun
fitoret e mdha!

Pat matun krejt jetën, pat matë historinë
dhe dora e Tij —
sot e ftohtë —

për dhjetëra vjet drejtoi njerzinë,
sa për
qindra të plotë!

Flamuri i Tij kaloi oqeanet,
nga duert puntore

u çue,
n'fabrika e miniera, e drodhi tiranët
sa herë
q'e kanë vështruar.

Të shtypun't pranverën n'at emën shikojnë,
tiranët —

mbarimin e vet!
Në Rio,¹⁾ veç STALIN, mbi shkamb e lexojnë,
ky emën —
sa ngjall, edhe vret!

Dhe ja sot vigani i mendimit,
ngadhnjimit
po hesht n'përjetsi edhe s'flet...
E njerzit nga Moska, n'çdo skaj të rruzullimit
pikllohen
për Prijsin e vet!

1) Rio-de-Zhanejro, ku nga punëtorët u shkrua në shkëmb emri i J. V. Stalinit.

Nuk mbahen dot lotët,
e plak e fëmi,
baba që i thanë përherë,
kalojnë në heshtje përpara Atij,
se dhimbja
ndër zemra i ther.

Çdo ane të Dheut,
njerzimi ka prue
n'kët sallë sot zemër, mendim!
Ja, Prijsin e dashun e kanë rrethue
Miliona kunorash —
lulzim!

Mes mijra kunorash,
dhe lulet e mia,
të shqipes së largët n'bregdet!
Me lotë të lagun
n'at vend ku Liria
nga zani i Stalinit buçet!...
...STALIN, shok i dashun,
përjetë vallë flen?
N'at shtrat hijerandë ku ke ra?
A mundet t'mendojmë
se Ti ma nuk flet,
e s'kemi me t'pamun kurçë ma?

— Me zemër të fortë —

Ka msuem Stalini,
me genë kudo e kurdo!

Ashtu siç e ngriti Flamur'n e Leninit
e i prini

Ai popllit hero!

Në lule Ai shtrihet,

e duket sikur

ka fjetun aty në qetsi

nga punët e shumta që kish,

si dikur,

kur netë të tana pat gdhi!...

1953

MËSOVA ATË DITË...

I etun unë erdha këtu, në malsi,
që Matin e egër të shoh,
kasollet e vorfna, si rrojnë në Veri,
dhe jet'n e puntorve të njoh.

M'habiti mue jeta e malsorëve tonë,
që ende mbajnë drunin nën krye
dhe fjalë ankimi nuk dinë të të thonë,
nuk dinë me u lodhë e me u thye.

Vorfnia, si ferrë që na mbiu kudo,
nuk pritet me kosë menjëherë;
dhe vneshta, kur mbillet, të rritet kohë do,
pastaj të jep rrush edhe verë.

Instinkti më shtyn dhe kravatën e heq
dhe mangët mbi brryl i përvesh.
Blloknoti s'më duhet, — të vejë në dreq! —
turistin ktu jeta e përqesh.

Dy ditë e dy net pa gjumë i kanë gdhi
për t'ngritun digën n'afat;
për t'dhanë dekoratat janë mbledhun tashti,
për t'çue në Kongres delegatë.

Sa shumë që kanë ecë punëtorët, mendoj,
me zemër të bardhë si dëborë,
po dhe egoizmin në vete hetoj,
ndër ne, që mbajmë pendën në dorë.

Mësova atë ditë sa për vjete të tanë
ç'ka n'kokë unë e kisha si re:

S'don ara uratë, por don shatë,
puntori e fshatari janë forca që mban
Shqipninë mbi kurriz, e jo ne.

1954

REPUBLIKËS

Këngë

Për shekuj kto brigje dhe male kunorë
buçitën nga lufta e shenjtë për liri.
Me gjak, Republikë, me mijra dëshmorë
n'beteja ta shkruen ty ligjin e ri.

Shqipni, o atdhe shqiponjash të lira,
të mbrojmë në shqota me zemrat barot.
Lulzo, Republikë, që kpute zinxhirat,
lulzo si pranvera, ke popullin sot.

Miqsi që nuk thyhet, puntorë e fshatarë,
ne lidhëm përjetë në zjarr për çlirim.
Partia e dashun kalit luftëtarë
të armës kreshnike në luftë e ndërtim.

Agimet e reja të kthjellta si qielli
shkëlqejnë plot jetë kudo sot në atdhe.
Me popujt vëllezën përpara, se dielli
përhera na ngroh, ndrit rrugët për ne!

1954

HUMILI

Ja humili për shpirtet djegël të shpirtit,
n'është mall, ku shpirtet e lirë fluturon.
Djete vjet me parë bregët këtu këtu e djathtë,
jeton e saj këtu këtu ende sot jeton.

Ja pyjet rreth e rrotull, — shpirti i lirisë shpirtit,
ku rrethit detygohet e lirisë me shpirtit.
Punim në mes lirisë që dritë shpirtit
në dritë e shpirtit të shpirtit.

HELMËSI

Krenar ndër këto male asht populli, që rooi
në shekuj i pamposhtun. S'asht lehtë t'i përshkosh
kta shkrepë të thepisun. Por partizani shkoi
n'çdo skutë edhe çlironjës me ta u përshëndosh.

Ja Helmësi, ku shtrihet qyteti i rinisë,
n'majë mali, ku shqiponja e lirë fluturon.
Dhjetë vjet ma parë buçiti ktu kanga e djalërisë
jehona e saj krenare ktu ende sot jeton.

Ja pyjet rreth e rrotull, — shtëpi ishin ahëre,
ku rronin delegatët e flinin me gjerdanë.
Burimi në mes fushës, që dha freski pranverë
mbi buzën e zhuritun të shokve partizanë.

Çdo pllambë e ksaj lugine luftarët të kujton
dhe histori të gjata ty mundet të t'rrëfejë...
Ja Nakua me Enverin ku rri e bisedon,
ja Xhelua ku hedh valle, nsa mendja i rri n'betëjë.

Dhjetë vjet kaluen. Ku janë sot shokët që këtu qenë?
Të ndryshme rrugët ishin dhe fati i shokve tonë,
disa n'betëja ranë dhe kurrë ma s'u ngrenë,
por të gjithve lavdia u rri mbi kokë gjithmonë.

Dhjetë vjet kaluen. Nga zjarret, që ndizeshin ktu
natën,
s'ka mbetun sot as gjurma nga erë e borë e shi.
Dhjetë vjet kaluen. Po zjarret q'u ndeshën me
shtrëngatën,
kudo sot dritë japin, o shokë, mbi Shqipni!

1954

LIGJ I RI MBI MAT

Mati për shekuj këndoi
një kangë të ashpër rebele.
Dhuratë ai detit i çoi
shpeshherë kasolle e zabele.

Kur dimnit, i dehun nga bora,
zemrohej në nete stuhie,
me vdekjen shoqnohej dhe fora
ia behte mbi ara e kopshtie;

dhe bukën ai zallit ia falte.
Fshatari përtypej zorrthatë.
Kalimin ndër rruga e ndalte.
— M'ep udhë, — thosh plaku i ngratë,

por s'ndiente, jo, vala rebele.
Përgjigjej me gjamë e llahtar.
Fshatarin e veshun me zhele
e merrte me plaçkë e gomar.

Të shohësh në hartën e tija:
nga desh ka ça rrugë i tërbue.
Por Matin sot puntoria
ligjit të vet ia ka shtroue.

Dy brigjet, që shekuj jetuen
si vllazën të ndamë e pa nanë,
përherë të parë u bashkuen
dhe dorën si miq e kanë dhanë.

1954

NJË ULLI NË BREG TË JONIT

Në breg t'Himarës, Jonit përkundruell,
ku thonë se asht mbretnia e bukurisë,
një trung i vjetër ngrihet posi kullë
si shumë të tjerë në brigjet e Shqipnisë.

Si kullë e vjetër, por n'lulzim përjetë,
dy mijë vjet ma parë rranjë ai ka zanë
e dy mijë herë pranverat ka përshndetë,
ka lidhun kokrra, gjeth të rij ka dhanë.

Sa bashkëkohës iu banë shkumb e hi!
Nga të gjithë shokët, ai ma larg shkoi!
Sa shkuen e erdhën njerëz në gjithsi,
ai si lidhs i shekujve qëndroi.

Kur në këtë breg e mbolli krejt të njomë
fidan'n e tij iliri, për kiamet
s'e muer me mend se n'Republikën tonë
do të jetonte n'shekullin njëzet!

Po t'kishte gojë ky dru dymijvjeçar,
do t'ish ai ma i miri historian.
Kaloi romaku i egër e barbar
këndej, kaloi vampiri otoman.

Ta presën deshën drunin e florihtë
e brigjet deshën me ia lanun shkret.
Porse shqiptarët — bujqit dhe barijtë —
u çuen me sfulq,
n'kambë ullini mbet!

Ai, për shqiptarët, bukë e dytë qe.
Sa pleq ktu erdhën, mblodhën për fëmijë
kokrra, nga era që binin përdhe.
Dhjetë vjet ma parë, thonë, nën hije të tij

një muej të tanë jetuen dy partizanë
veç me ullinj e me një thrime bukë...
Der n'ditët tona deg't e tij plot janë.
Legjendë dikuj kjo mundet me iu dukë...

Por n'breg t'Himarës, Jonit përkundruell,
për t'mijtën vjetë fletët shushurit
ullini i vjetër, ngrihet posi kullë
e kokrra t'reja jep ai për çdo vit.

Në pamjen tande, pemë legjendare,
kullë e motnueme, po përjetë n'lulzim,
unë shoh fytyrën e tokës shqiptare,
unë shoh fytyrën
e popullit tim.

1955

PRRONI

Përpara ktij prroni kalojsha përherë
unë qysh kur isha fëmi.
Këtu edhe çojsha pranverë edhe verë,
me not unë i bijsha atij.

Me kangët e tij u msova kaq fort —
me mue edhe shokët barinj —
me peshqit e vegjël, që zejsha me shportë,
me gurët, që vritsha gjarprij;

se doja të rrija aty unë përjetë,
por ja se ne fati na' ndau,
dhe sot, përsëri njëzet e pesë vjet,
mue prroni i hershëm më pau.

Unë shumë kam ndryshue dhe, vitet
që shkuen,
mbi flokët e mi kanë lanë gjurmë,
por prroni ka mbetun, thue, i viteve të parë,
të njajat, thue, valë edhe zhurmë.

Më duket tashti ai kaq vocrrak,
s'më vjen mue as deri në bres.
Por ecën ai dhe s'ma var mue aspak
dhe drizat i çan mes për mes...

Kujtoj unë sot andrrat që pata dikur,
pranë tij me jetue e punue...
dhe them: si më mbante mue shpresa
n'krahnuer
përjetë me ndejë te ky prrue?

Ndoj punë shumë e madhe atij s'i përket
si Drinit, si Matit, të thuesh,
dy-tre kilometra i shket a s'i shket,
me lumin bashkohet në fushë.

Ai ktë e di mirë, por vite të tanë
çan rrugën me plot krenari
dhe ndihet i lumtun që n'detin e gjanë
do shkojnë disa pika të tij...

1955

PLAGA

I thjeshtë ish sa s'bahet dot
spitali i vogël partizan.
S'kish salla t'ndrituna si sot
e as ilaçe për derman.

Ish në spital doktor i parë
një vajzë që s'kish pesëmbëdhjetë.
Gjethet e dushkut ishin bar
dhe fashë për plagë këmisha vetë.

N'sa çelnin malet në pranverë
dhe ndiente zogjtë tue cicrue,
sikur i ftonte ajo përherë
ata në shpellë për me këndue.

Kur ujë unë dojsa me sy hupë
nga dhimbja e plagës (s'kishte gotë),
dy duert e veta i bante kupë,
me pi më jepte mue atbotë.

Të freskët unë në mend e mbaj
kur si fëmisë m'ëpte qershi.
Dhe m'dukeshin mue duert e saj
porsi dy degë plot bujari.

Shumë ditë me plagë në kashtë i shtri
qiellin s'e pashë unë dot n'atë shpellë.
Por para meje — kaltërsi
kisha dy sytë e saj të thellë...

Që atëherë shumë vjet kaluen,
plaga — kaloi edhe ajo...
Plagë të reja u shënuen,
u zhduk'n e u mbyllën dhe ato...

Por ata sy unë s'mundem dot
me i harrue. I shoh përsëri...
Dhe them me vete unë dhe sot:
mos vallë kjo ishte dashuni?!

1955

LAHUTA

Bashkë me pushkën shok të pat përjetë
ty malësori ynë, moj lahutë.
Ky teli yt — poet i lindun vetë —
din të këndojë egër edhe butë.

Siç di shqiptari hasmit m'iu kërcnue
dhe t'i buzëqeshë mikut në shtëpi,
hallet e gzimet nëpër telat tu
posi nga zemra dalin një nga një.

Ti malet tona kaqë mirë i njeh,
si era pyjet. Ato ushtimë të kanë.
Si kanga jonë ti të ardhmen sheh,
kur do të ketë diell ose tufan.

Harrove vajet ti ka disa vjetë
dhe për gëzime vetëm ia ke marrë
atje ku çifti hapin ven në jetë,
ku ndër shkambije hapet rruga e parë.

Bashkë me pushkën shok të pat gjithmonë
shqiptari, që çoi jetën me rrufe.
Ti kang't e t'parve i jep brezit tonë
dhe brezit të ardhshëm —
kangën tonë të re.

1955

RRANJËT

Deri në nandhjetë e nandë s'e la fuqia
dhe kopshtin mihte vetë dhe krrabën vetë
e priste nëpër shqopa. Kurrë stuhia
s'ia krrusi shpinën deri në t'qindtën vjetë.

Tash shtri te shtrati mjekërderdhun borë,
ditët e fundit ai kalon nën diell,
posi një dushk ai duket shekullor
rrëzue nga koha, por me rranjë të thellë.

Do të lulzojnë ato rranjë përsri
mbi tokë kushdi dhe sa qindvjeta tjerë.
Ai një nip ushtar e ka n'kufi
dhe një te fshati traktorist me nder.

Fuqi gjymtyrët atij ma s'i kanë.
Veç dy tipare jete ka edhe:
dy sytë e zez prap si të shqipes janë
dhe buzëqeshja e tij asht prap e re.

1955

THETHI

Makinë ndër shekuj s'njohën, as qytet
thethjanët egër jetën e kanë çue;
thue n'fis jetuen der n'shekullin njëzet,
porse liria n'zem'r i kish pushtue.

S'iu nënshtruen ata zotit për hatër,
as papës e as mbretit me bajrak.
Me lule e pritën por n'dyzet e katër
brigadën tonë edhe flamurin gjak!

Për të parën herë vajzën jashtë e dhanë
me fshate tjera lidh'n ata krushqi.
Zakone t'reja lindën ndër thethjanë
e ndër shtëpi lindën fëmi të ri.

Sa shpejt që Thethi pamjen e ndërroi,
në elektrik nga pisha u hodh ai!
Nga rendi i fisit fshati Theth kaloi
në socializëm —
ndrrim që s'ngjet n'kimi!

1955

THETHI

Thethi, qyteti i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,

Thethi, qyteti i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,

Thethi, qyteti i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,
qyteti i ri, i bukur, i ri,

SI MOLLA TË EGRA JEMI RRITE

Rritun si molla të egra të malsisë,
në acar të egër — erë e borë e ngricë,
ne ecim n'jetë me ritmin e stuhisë,
mbi dhe si molla të egra jemi rritë.

Por ngrica dot përtokë s'na rrëzoi,
as si gorrice mali ne s'u thamë.
Revolucioni erdh e na shartoi,
të bukur formë kurmit tonë i dhamë

1956

KUR PYESJA NANËN

Pse nuk ka tavan shtëpia jonë?
Pyesja nanën time unë sa herë,
kur pikonte shiu natën vonë.
Por çka mund të thoshte ajo e mjerë?

Dhe dallndyshat, gjegjej, krahë kur s'kanë,
çerdhen s'munden ende me ndërtue.
Kur t'më rriti ju të fortë, azganë,
shtëpinë tonë do nisim na me çue.

S'e kuptonte ajo se s'ish fuqia
që vendoste, por padrejtësia.
Kur të rriti, thoshte, e sigurt jam,
do të kemi shtëpi me tavan.

Pse një herë në muej veç bajmë laknor?
Pyesja nanën time, kur me mue
ajo dilte me një trajsë në dorë
në ara gjeth hardhie me kërkue.

Kush ka shumë fëmijë, o bir, kshtu rron.
Se çdo gojë don bukë, çdo trup këmishë.
Zani i saj më dukej se ankon
për barrën e randë — një turrë fëmijsh.

Unë mendojsha: Shtatë fëmijë? Po, shumë.
I merrsha me radhë, bijsha në mendime:
Po të mos ish ai, ajo, o unë...
Jo, secili vend kish në zemrën time!

Nanën time e pyesja unë shpeshherë
për çdo gja, kur sapo hyjsa n'botë;
për lulet që çelin në pranverë
dhe për dhitë që shkonin me kullotë.

Ajo qejfin nuk ma prishte kurrë.
Zemra e saj për mue ishte si gurrë.
Qysh në djep m'këndonte mue përhera:
«Ti m'u rritsh, o bir, me njëqind shqerra».

Si shqiponja veten rrezikonte
zogjtë e saj nga vdekja t'i shpëtonte.
S'ishte ndjenja e saj dhe aq e drejtë,
por e bardhë si bora dhe e shejtë.

Nuk u rrita unë me njëqind shqerra,
si m'këndonte ajo mue përhera;
por u rrita n'krah me mauzerin,
fyt për fyt e sy për sy me tmerrin.

* * *

Po të ishte gjallë ajo këtë ditë,
ndoshta zemra prap kish me i ngri
nga gëzimi duke pa fëmijtë.
Por do vdiste t'paktën n'lumtuni.

Do na mblidhte ajo posi kaçakët,
si dikur, të shtatë nën një jorgan.
Dhe, megjithse burra sot, mustakët
s'do na i shihte. N'dhomën me tavan

do na rrokte si fëmi papra,
kaqë vjet nga malli përvëluem.
Dhe laknorin kishte me na e nda,
si dikur, njësoj... por mue ma shumë

u.

Dhe një herë ma shumë gëzim do kish,
kur të shihte se çati i vumë
gjithë atdheut, që arna-arna ish,
dhe kasollet varfanjake m'bluem...

1956

MOTRËS

Të takova sot mbas katër vjetësh,
larg të kam kujtue kaq muej e stina.
Sot u bane ti shtatëmbëdhjetësh,
paske hedhun shtat si mandarina.

Sa të vogla duert ti m'i kishe,
kur shkumzonin rrobet në govatë.
Porsi nanë e vogël për ne ishe,
mbyllshe sytë e lodhun për çdo natë.

Ma e vogla qe ti në shtëpi,
bukë e djathë ma pak merrshe nga krejt,
dhe, kur vllau mbetej pa u ngi,
pjesën tande ti ia falshe shpejt.

Katër vllaznit ishim si kaçakët,
për të sotmen rronim na përherë.
Pasunia kishte jetë të pakët —
rrobet, paret, buka bahej erë...

Vetëm ti tek ne ishe si bleta,
që e mbledh nektarin qosh më qosh;
që të blije fjongon për gërsheta,
një vit rresht ti ruejshe soldë e grosh.

Sytë e tu atherë shihnin përdhe,
po të thoshte kush se je e bukur.
Nën fanellë tashti një ndjenjë të re
ndien dhe krahë të jepka porsi flutur.

1956

BARESHA

Përvëlonte kudo zhegu,
Mara rrinte mu te bregu,
kur nga larg po vinte begu:
— Vash-o, ç'ke që rrin aty?
Vash-o, ç'ke që s'sheh me sy?

S'luate vasha. Frynte erë.
Kurmi i saj porsi mermer!
U hodh kali si me tmerr,
kur tha vasha mu në breg:
— Unë bariun pres, o beg!

1956

PRANVERA ERDHI, PO S'LULZOI

Pranvera erdhi, po s'lulzoi.
burimi çurkat i lëshoi
si lote atë ditë.
Dhe dallëndyshja në çati
kangës ia tha me ngashëri —
i dukej ditë pa dritë.

Thërriste dega e qershisë,
e kumbullës dhe e kajsisë —
u thanë ato fort heret!
Kokrrat e tyne, si kusarë,
si faqezij e tahmaqarë,
i vodhën bersalierët!

Këndonte mbreti si kokosh
dhe thosh se ishte shumë trimosh,
por iku shpejt si pulë.

Vetëm ky popull luejti gisht,
mallkoi mbret edhe fashist,
s'duroi me u përkulë!

U ngritën furka dhe sqeparë
kudo në malet shqipëtarë
më shtatë prill atherë.
Nuk çelën kumbull e qershi
dhe nisën jetën në stuhi —
për t'pasë gjithmonë pranverë!

1956

PESHKATARËT

Kthehet barka nga peshkimi,
deti dremit me valët harg,
n'horizont skuq perëndimi
posi një mijë flamurë varg.

Janë atë e birë, që çuen sot ditën
me rrjeta n'dorë, shpërvjelun mangë,
që në mes dallgëve bukën qitën,
dy breza janë, këndojnë një kangë.

Janë brez mbas brezi lundëtarë,
valët i kanë si truell të shpisë,
erën kanë motër të pandarë,
Yllin Polar si busull - pris.

Sot s'u ngrys ftyra si njëherë —
tregtari i «hakut» n'breg s'i pret,
q'u merrte peshkun dhe, si vlerë,
dy kile miell u jepte shkret.

1956

REVOLUCIONI

Revolucioni — një marshim i gjatë.

Revolucioni — ecje e vështirë.

Ai duhet të kalojë mbi gremina,
mbi male të rrëpirë.

Anijes aq vigane, n'ujë thellë,

tinëz ajsbergët shpesh i qasen pranë,

por syri i shqipes i heton dhe anija

i shmang ose i çan.

Revolucioni — dinamit që hap

minierat — ar të shpirtit njerëzor,

rrjedhin pastaj të kaltëra burimet,

të pastëra dëborë;

rreze e fuqishme djeg e përvëlön
tumorët në ndërgjegje të tulitur,
ndërgjegjen bën të çelë lule shumë,
si toka e vaditur.

1963

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

ASAJ QË ANDRRËS SIME I NGJAN

Që në rininë e parë kam andërrue:
për vajzën që do kisha unë dikur.
Më merrte shpesh një mall i pashpjegue
e zemrën qetë s'e ndiejsha në krahnuer.

Jo shumë e qartë ishte kjo andrra ime,
ma fort i ngjante erës që barit,
kronit të vogël, pyllit me blerime,
pranverës plot me ngjyra, që mahnit.

Por ma e qarta vijë ish që në jetë
vajzën ta kisha shok në vështirsi.
Në mos të bukur, thjeshtësia vetë
t'ia hijeshonte ftyrën si dhunti.

Asht dashunia: krue i pashterim!
Sa herë që pi, ma shumë të shtohet eti.
N'te pasqyrohet qielli në kthjellim,
ma e pafundshme ajo asht se deti.

Asht dashunia: erë e liri, që fryn
e plagët ma të randa t'i shëron,
minierë e thellë, që plot visare ndryn,
pallat prrallor, ku lumtunia rron.

Edhe nuk vdes. S'asht andërr kjo. E vërtetë.
Për gjithë ata që kanë dashuni.
Ajo provohet veç një herë në jetë,
nuk vdes, as plaket kurrë si për çudi.

1953

NUK DI SE SI MË LINDI DASHUNIA

Nuk di se si më lindi dashunia,
nuk di se si u lidhëm na të dy.
Porse më duket: gjithë vitet e mia
sikur përhera unë kam qenë me ty.

Në fund të dheut fshehun ti po të ishe,
me falë, po t'duhej, ma se sa një jetë,
porsi kalorës prrallash do të vjishe,
ndër një mijë shtigje ty kisha me t'gjetë.

S'të dashunoj si zanën, mrekullore,
që fërfërit n'mëndofshe anembanë, —
si shokun por ma të afërt, që për dore
kalojmë brigje e shtigje pranë e pranë.

1953

PËRGJYSMË

Që kur e nisëm dashuninë,
na fjalët tona ligj i bamë;
përgjysmë ndamë na lumtuninë
dhe hallet gjys për gjys i ndamë!

Çdo gja përgjysmë do e kemi n'jetë
qyshse dy fatet i bashkuem.
Kur njani frymëzim të ketë,
do të jetë dhe tjetri i frymëzue.

Unë flas për ty e ti për mue
si për vetveten, kush t'na pyesë.
Dhe me ba fjalë e me u zemrue,
të drejtë na kemi gjys për gjysë.

Në t'ardhmen, vajz'n a djalin tonë
përgjysmë do e kemi unë e ti.
Por gjysmat tona gjithmonë
janë edhe mbeten vetëm nji.

1953

NA SOT MUND TE ISHIM DHE T'PASHOHIM
T-VJETËR

Na sot mund të ishim dhe t'pashohim vjetër
por ka një gjë që na ndanë nga të tjerët
vetëm ne një dhe kurrë me një tjetër
me që të kishim dhe kurrë jo me të tjerë

1953

NA SOT MUND TË ISHIM DHE T'PANJOHUN
T'VJETËR

Na sot mund të ishim dhe t'panjohun t'vjetër,
por ka në jetë një shteg, që t'lidh përherë
vetëm me një dhe kurrë me ndonjë tjetër,
me sy të tillë dhe kurrë jo me të tjerë.

1953

VEGIM

Mbramë, në andërr, shumë unë ty të prita.
Zemra sot më ndjell me dashuni
që në rreze t'parë sa çeli dita,
n'ktë mëngjes të kthjellët sa u ngrita,
sytë e tu iu falën syve t'mi.

Më kujtohet: lulëzon pranvera,
në një fushë me lule jemi shtrurë
pranë burimit t'freskët n'andërrime,
duert e tua bëhen kupa ime
dhe pasqyrë e kthjellët sytë e tu.

1953.

LULET

Të falnderoj për lulet pranverore
që m'çon ti prej Shqipnie, e shtrenjta ime,
nga thellësia e zemrës dashnore
m'i prune këto lule dhe kujtime.

Pranvera ka fillue tek ne. N'hare
lulzon Shqipnia e bukur porsì ti,
me sytë e saj të gzueshëm — nuse e re,
me zemrën që i rreh në dashuni.

Kto lule më kujtojnë mue sot dy sy
të mdhenj, të zez, nga pastërtia shkrue,
që nj'dashuni të fshehtë brenda kanë ndry,
nga lindja e diellit çdo agim drejtue,

qerpik't kunorë e vetullat gajtane,
buzët në qeshje lehtë tue pëshpëritë,
njëzetvjeçaren me fytyrë zeshkane,
që njëqind vjet, po t'mundte, kish me pritë.

Unë mirë ta njoh ty zemrën, që të vlon
e dashunon në heshtje. Çdo pranverë
me lulet ma të para më kujton
dheun e vendit ta kem pranë përherë.

Lules i ngjet atdheu ynë, Shqipnia,
që n'breg të Adriatikut lëshon dritë,
ku porsi kroni buron dashunia,
dhe ti, e dashun, — lules që shëndrit.

Unë lulet e Shqipnisë fort do t'i ruej
porsi stolinë ma t'çmueshme në krahnor,
ato do të jenë, ashtu si dy sytë tuej,
frymzimi im, si dielli pranveror.

1953

NË SYTË E TU

Në sytë e tu nuk ka tufan,
thojsha dikur.

E kisha zemrën si kallkan
për ty n'krahnuer.

S'më ndizej gjini dot që ty
me t'pasë në jetë.

Unë dojsha zemër edhe sy
jo aq të qetë.

Po kur ti çave terr'n e lashtë,
kur le shtëpi,
s'u trembe se dyshek me kashtë
të pret n'Veri;

kur fatit t'dhanë s'i bane bisht,
(i ashpër t'jetë!)
dhe s'vune ti unazë në gisht
qetsi me gjetë;

në sytë e tu unë oqean
pashë atëherë.
Dhe m'u duk jeta në tufan
si në pranverë.

E ktheva zemrën unë në zjarr
për ata sy.
Dëshira m'lindi: deri n'varr
të jem me ty!

1953

DËSHIRË

Shumë un' kam dëshirë,
do më vinte mirë,
ti të ishe trëndafil,
unë të isha zog bilbil,
mbi ty të qëndrojsha
edhe të këndoshja.

Unë të isha erë,
ti të ishe qiparis,
të vijsha përherë
natën të t'bezdis,
t'i përkdhelja ziliqar
fletët tua në behar.

Ti në mal të thatë
të ishe burim,
unë udhtar i ngratë

djegun në udhëtim,
të përkulesha etue
dhe të pijsha pa pushue.

Me dy sytë e dliirë
jetën due ta çoj.
Do ia çonim mirë,
o ti shoqe moj!

1953

LULES QË MBIN NËN BORË

*Të gjithë më thonë i ftohtë jam,
s'e dinë se zjarr unë në gji kam.*

Lulzon ti dimnit në tufan ,
përmbi lëndinë,
dëbor'n e ftohtë sipër mban
edhe nuk ngrin.
Të gjitha lulet duen pranverë
e ngrohtësi,
veç ti n'të ftohtë çel, përherë
kërkon veri.

Ti zjarr ke borën, mu nën borë,
aty zen jetë;
edhe në akullin dimnor
ti gjen të nxehtë.

Lulzim i heshtun, që bulon
në brendësi...
Me dashurinë sa fort gjason
që kemi n'gji...

1954

VASHA DHE TRIMI

Ç'ke dalë kaq herët, moj, në arë,
ende pa çelë agimi i parë?

Pranvera herët më ka zgjue,
prashitje gruni m'ka kërkue...

Po dy gërshetat që gjarpnojnë,
as m'i fal mue, moj, se t'ngatroyjnë?

Shih punën tande, ç'ke me to,
ti rrugën mue mos ma pengo!

Unë do të marr, o moj perri,
do të pushtoj në krahë të mi.

Jo, s'më merr dot, s'më ban robneshë,
se bahem zogë e turtulleshë...

Skifter do kthehem unë atherë
dhe do të za, o moj e mjerë.

Nuk më merr dot, o trim i ri,
se bahem erë, marr arrati...

Veriut krahët do t'ia marr
dhe do të za, moj, ty plot zjarr.

Atherë unë hanë do bahem fill,
do fshihem reve nëpër qiell...

Unë yll do bahem përmbi to
dhe do të gjej, moj, ty kudo!

1956

LENOX & CO
PRINTERS
NEW YORK

1890

«Nga gulçimi buçet era,
se rënkojn' e qajnë gratë;
çlodhuni pak, moj të mjera,
se punoni dit' e natë!
Burrat vetëmë ju lanë
dhe ripen ndë dhe të huaj;
ata më keq nga ju janë,
se ju rroni ndër vend tuaj.»

A.Z. ÇAJUPI

(Malli i Shqipërisë)

The National Bureau
of Standards is pleased
to announce that it
has received the
award of the
National Academy of
Sciences for its
contribution to
the field of
metrology.

1951

(John A. Ragsdale)

I

Nuk e zuri gjumi fare mbrëmë
dhe një vit iu duk kjo natë e gjatë.
Asaj nuk iu ndanë hall' e gjëmë,
si nuk ndahet era në shtrëgatë!

Nuk e zuri mbrëmë gjumi fare
jo pse ndrroi vend e shtrat, si thonë;
as nga kënga e lehtë e asaj kitare,
që në molo ndihej natën vonë.

Ngritur ish nga shtrati disa herë,
në ballkon t'hotelit kishte dalë;
herë shih' detin që kish rënë të flerë,
herë kthente sytë shihte djalë.

Në atë çast, kushdo po ta shikonte,
do të thoshte: është njeri me hënë!
Asnjeri nuk mundej ta kuptonte
ç'ndiente atë natë ajo nënë.

* * *

Ndërsa tej, në det, po llamburinte
një dritare e hekurt në të aguar;
Xheladini në një fron po rrinte
dhe vështronte brigjet i menduar...

Vallë në skelë kush do t'ketë dalë;
Afërdita e bukur symëshqerë,
apo gruaaja, që mori malë,
që është kthyer në një plakë të mjerë?

Dhe shikonte veten në pasqyrë,
tek rruhej, siç kish zakon, çdo ditë,
flokët kishin marrë tjetër ngjyrë,
nga fytyra ikur kish të ritë...

Sytë e saj ai kish ëndërruar
ndër ullishtet e Kalifornisë,
sytë e saj si yje. «Por, mashtruar
mos më kanë «të kuqtë» e Shqipërisë?

Mos nuk kam as djalë dhe as grua,
mos nuk kam as vatër, as shtëpi?!»

Kur sirena në ajër u dëgjua,
asaj zemra thuase iu ngri.

Ajo kishte parë plot vaporë,
gaz e lot prej tyre kish provuar,
porse ky ia ndrydhte kraharorë,
thua se mbi gjoks i kish qëndruar.

Ashtu siç afrohej drejt limanit
ky vapor e gjithënjë zmadhohej,
asaj lëmshi në zemër i shtohej
edhe ndiente vetëm zënë e xhanit.

Ky vapor qëndronte si një urë
ndërmjet hidhërimit dhe gëzimit,
ndërsa binte napa e agimit
edhe era lehtas rrih' flamurë.

Atë pa te shkallët e vaporit
edhe sytë nga një cipë iu zunë.
I gjëmonte drrasa e kraharorit,
siç gjëmojnë veshët në furtunë,

* * *

Aq i shpejtë qe ai vështrim
që u kryqëzua ndër dy vetë,
sa, për një sekondë, një vegim,
mund të shihje tërësisht një jetë.

Sytë e njëri-tjetrit në sy mbetën,
si të ishin të verbuar nga një diellë;
sytë, që skalitin tërë jetën,
ngazëllimin dhe farmak'n e thellë.

Ai me papjon i veshur ishte,
ajo me fustan prej kombinati,
ai pamje xhentëlmeni kishte,
ajo si fshtare Progonati.

Djali këto çaste buzëqeshte,
herë shihte t'ëmën, herë t'anë.
Dhe kjo pamje e rrallë në gji i reshte
një trishtim e, ndoshta, tramundanë!

Ajo shihte burrin, djali të anë,
burri përnjëherësh shih dy vetë.
Që të tre ata lojtën një dramë,
që në skenë zgjati njëzet vjetë.

Dhe kur molon drita e diellit kapi,
gjokset nisën që të ndienin zjarrë.
Zemrat kishin marrë ritëm hapi,
hapat ritëm zemre kishin marrë...

Edhe ndali hapin pak i zbehtë,
për një ças sikur e tundte deti;
zgjati dorën ftohtë dhe i qetë,
si i huaj gruan përshëndeti.

Ajo, dhe pse pa sa kish ndryshuar,
që kur zbriti, sa ia hodhi sytë,
desh t'i hidhet fort në kraharuar,
porse «jo!» i tha një ndjenjë e dytë.

Desh t'i hidhet, deshi ta pushtojë,
siç e pati rrokur kur qenë ndarë.
Porse ndjenja s'mundi të fitojë,
dhe i zgjati dorën zemërvrarë...

Po t'i shihte njeri këto duar
si u zgjatën edhe si u dhanë,
do të thoshte: kurrë dashuruar
këta njerëz ndërmjet tyre s'janë!

Po dhe ndryshe ndodh, do thosh një tjetër,
ndodh që për shoshojnë japin kokën
burrë e grua; dy dashnorë të vjetër,
edhe kur takohen, shohin tokën!

Ndodh, e çfarë nuk ndodh në këtë jetë,
por as ata vetë s'e kuptonin:
dashuria ftohurë të jetë,
apo njëri-tjetrit ia mbulonin?

Djali atë çast i ngashëryer,
pa ia paraqitur hiç njeri,
iu afrua të atit dhe rrëmbyer
fort iu hodh në qafë me dashuri.

Për një çast atij i erdh të qajë,
kjo për njëzet vjet qe puthje e parë.
Po pastaj sërish nisi të mbajë
ftohtësinë, miken e pendarë.

Dhe s'do kishte gjetur njeri fjalë,
në mes t'asaj heshtje tek qëndronin,
po mos ia kish behur shpejt një djalë,
një oficer që i foli: «Urdhëroni!»

Atij mendja prap iu turbullua
me gjithçka dëgjuar kish më parë.
Edhe kur doganës iu afrua,
mendoi me vete: «Sa dollarë?»

Por surprizë të tillë s'kishte pritur!
Pesë minuta ndenji në doganë.
Për dollarë as që e kishin pyetur.
«Mund të shkoni, shok, për në Tiranë.»

«Shok» ai në jetë s'kishte ndjerë
dhe iu duk sikur i ra nga qielli!
Përmbi akull thua desh të bjerë
ajo fjalë si një rreze dielli!

II

Shumë dashur qenë ata të dy
që prej asaj dite q'u bashkuan,
porsi në pasqyrë sy më sy
njëri-tjetrit shpesh iu pasqyruan.

Ajo dashuri e vjetër s'ishte,
s'ishin dashur që në fëmëni,
porse kishin vjedhur misërishte
shpesh së bashku në arën përkarshi.

Shumë herë ai e ngiste kot
dhe këmishën shpesh ia kish coptuar,
por në dorë shenjë e kish dhe sot,
ku ajo me dhëmbë e kish kafshuar.

Kur fëmijët loznin në livadh,
që të gjithë asaj i thoshin burrë.
Dhe pse pesë vjet ai qe m'i madh,
në vrapim asaj s'ia dilte kurrë.

Dhjetë vjeçe ishte, po, kur fliste,
ta kandisje më mos kishe shpresë.
Kur e thoshte fjalën, ajo e priste,
siç e pret malsori kur jep besë.

Ai gjithënjë qe këmbëçjerrë
edhe në çdo punë fort nxitohej,
shpejt e zgjaste dorën të të bjerë,
po dhe shumë shpejt ai pendohej.

Miqësinë shpesh të dy e prishnin
dhe, megjithëse prindët qenë miq,
dy fëmijë fqinjësh ata ishin,
por qëndronin gjatë si armiq.

Dhe ndër mend ahëre kujt i shkante
që këta armiq kaq kokëshkretë
do vinte një ditë t'i bashkonte
edhe prap t'i ndante njëzet vjetë?

Por një ditë, toka kur qe pjekur
edhe dega e mollës qe rënduar,
ky babai i Xhelos fytyrmekur
një babai fqinjë i qe drejtuar:

«Gjer më sot ta them më vinte rëndë,
të ta them guxim mora tani:
ti ke tokën, unë kam parmendë,
a s'e lidhim këtë miqësi?»

Në të hyrë, në mejhane t'fshatit,
dy duar të vrazhda krisën gotat.
Pa së shpejti krisi Progonati,
ra gërneta sa u tund gjithë bota!

S'ish e pasur dasma në të ngrënë,
po e pasur dasma ish në këngë,
që buçitën fort me diell e hënë
dhe i hapnin zemrës gaz e brengë:

«Bjeri sot gërnëtës,
bjeri sot dajresë,
që t'i japësh zemrës
dritën e rrufesë!

Bjeri sot dajresë,
bjeri sot gërnëtës,
që t'i japësh zërit
forcën e trumbetës!

Ngreje sot dollinë,
ngreje me raki,
që të shohësh ëndërr
fusha-begati.

Dhe pse s'kemi tokë,
muskuj kemi plot!
Bjeri fort gërnetës,
ta përmbysim sot!»

Nja dy ditë ata do të pushonin,
punë e rëndë i priste në të tretën,
nja dy ditë mish do të shijonin,
pastaj gjizë e qepë tërë jetën!

Ngazëllenin zemërat e reja,
po përbrenda ruanin një hije,
dhe u dukej për një çast dajreja
porsi lodërtare tragjedije...

* * *

Që të dy ata kthenin ugarë,
në një torbë hanin edhe pinin
dhe një herë s'i shihje të ndarë,
përçafuar binin edhe gdhinin.

Këta vjet kaq mirë ajo ish thekur,
kishte lulëzuar dhe gufuar,
thua vetë dielli e kish pjekur,
ashtu siç pjek pemën e praruar.

Xhelua, që kurrë s'kishte ndërë
në ata sy magjinë e dëshurisë,
tani si i dehur ishte bërë
nga aromë e lules së qershisë.

Xhelua nuk qe dhe shumë i zgjuar,
s'thua dot se s'kishte shok të dytë,
por kishte një zemër të qëruar,
ndaj e donte Difta si dy sytë.

Kur ndonjërin puna e kapiste
edhe këmbët nuk e mbanin dot,
njëri syresh zemrën do shqiste
e për tjetrin do të derdhte lot;

me trupin e vet i bënte hije,
fletë i kthente duart për freski,
sa pa u afruar s'mund të dije
ishin aty dy a një njeri.

Kaq shumë u deshën ata dy vetë,
dashuri të tillë fshati s'njihte;
dhe nga dashuria një i tretë
doli këtë botë që të shihte.

Doli të kërcejë këtë valle
që vazhdonte prindi gjersa vdiste,
doli që të ketë uri e halle,
ndoshta mes për mes dhe që t'i priste!

Ata kishin bërë shumë fjalë
për trashëgimtarin që do vinte...
Dhe kur lindi djali: «Eh, ti, djalë!
Ti, bandill!» ai përpjetë e ngrinte!

Edhe shtroi sofrën ta festonte,
Ç'iu gëzua zemëra e mjerë!
Nëpër mjegull ëndërre vështronte,
sikur pasuria i erdh në derë!

Por çdo ditë mehej pasuria
që kur ky i treti erdh në jetë.
U shit lopa, pastaj u shit dhia,
mbeti plugu vetëm me dy qetë.

Xhelua punonte vetëm në arë
dhe në mbrëmje kthehej i kapitur,
ajo krah s'i jepte si më parë,
se tani fëmija duhej rritur.

Dhe atë vit, me të ardhur vjeshta e tretë
— buka s'na mjafton — ajo kish thënë.
Kish menduar ditën Xhelua vetë,
dhe i vinte veten për të ngrënë.

Për të parën herë zemëruar
jo me Afërditën, po me jetën,
natën në dyshek kish mërmëruar:
ku e kanë fshehur të vërtetën?

Xhelua dritëshkuntër qe në jetë,
s'ish prej tyre ai, që, kur shikojnë
botën rënë kokëtatëpjetë,
kokëlart atë duan ta çojnë!

Por në atë minutë nga ajo shpuzë,
që mbuluar krejt nga hiri qe,
krejt vetiu fjala i erdh në buzë,
si pema që bie vetë përdhe.

Edhe ishte bërë që atë natë
font i ftohtë ai me të tjerë,
sa së shoqes shpesh i thoshin gratë:
do ketë shkelur xhindër, moj e mjerë!

Xhelua të shoqen prapë e donte
dhe përditë më shumë donte djalë.
Po dëshirë s'kish të kuvendonte
dhe në mbrëmje s'thoshte asnjë fjalë...

Djali në të dytin kishte hyrë,
ajo në të tretin mbi njëzetë.
Thatësia atë vit mynxyrë
e kish djegur fare bereqetë.

Dhe parmenda e ndryshkur kishte mbetur
si blëndazh nga lufta shkatërruar;
të dy qetë me të zotnë e tretur
posi robër lufte dorëzuar.

Kishte shitur Xhelua atëherë
të dy qetë e punës dhe shtëpinë
dhe së motrës i kish rënë në derë
me të shoqen dhe me çiliminë.

— Do të iki unë, Afërditë,
fati vetë nga ky vend më ndoq, —
sytë e saj më silkur s'patën dritë,
dhe për orë të tëra u përpoq.

— Do të rrojmë plisat duke thyer,
por të pakën, Xhelo, është dheu yt. —
Porse Xhelon keq e kish mbërthyer
frika e jetës, posi darë në fyt.

— Do të bëj andej para me punë,
që të vëmë dhe ne pasuri. —
S'dinte se ç'e pret, diell a furtunë,
kish dëshirën «të fitojë» në gji.

— Xhelo, djali shpejt ka për t'u rritur,
do na bëhet krah për të fituar! —
Mbushur lot ajo ia kishte pritur.
Ai fjalën nuk ia kish dëgjuar.

Për të parën herë ndryshe mendonin
që kur zuri rrënjë dashuria;
në sy njëri-tjetrin s'e shikonin,
thua përsëritej fëminia...

III

Ajo hije burrë ish apo grua,
që i binte arës pa pushim
me hosten në dorë e dukej thua
se një valle hiqte pa mbarim?

Fort e vjetër ajo valle ishte;
skenë fushën kish, shëlgjet lotues,
vegël ajo vetë parmendën kishte,
spektator kish diellin përvëlues!

Ajo hije grua që dhe burrë,
short i tillë në jetë i kish rënë.
«Baba» djali s'kish thërritur kurrë,
s'dinte ç'ndryshim kish «baba» dhe «nënë».

Dy detyra kish ajo në jetë:
një e bënte të ish e ashpër shumë,
tjetra e bënte të ish e butë, e qetë
dhe me këngë atij t'i ndillte gjumë.

Në ata plisa djali ishte rritur
dhe kish mbushur pesë atë pranverë,
ish rrëzuar edhe prap ish ngritur
pas parmendës ai qindra herë.

Oh, po kur do vinte ditë e madhe,
kur do ngrihej edhe s'do rrëzohej
dhe gjyqtar i rreptë për këtë valle,
që hiqte e ëma, do të çohet?...

Përcëlluar ishte nënë diellë,
i qe nxirë dhe lëkura e tretë
dhe fytyra dukej brazdë e thellë,
ku kaluar kishte plugu-jetë.

Porse nuri, jo, s'i ishte tretur,
sytë kishin prapë bukuri.
Ajo dukej posi tokë e etur,
që është tharë vetëm për një shi.

Edhe vlagën sërish me ta marrë
pjek kallirin, pjek edhe bostanë,
ndaj kapteri vëngër e kish parë,
kur kaluar kishte aty pranë.

Dhe në mbrëmje pritën i kish zënë
ai gruas, që vinte me djalë.
«Mirëmbërëma», lehtas i kish thënë,
i krekosur para i kishte dalë.

«Mirëmbërëma», ajo që përgjegjur
dhe kokulur bregut iu drejtua.
Po kapteri, ai ujk i regjur,
iu afrua dhe i tha: «Të dua!»

«Duaj gruan!» ajo shkurt ia preu.
«Ty të dua!» briti i zemëruar.
Dhe damari i ballit i kërceu,
si përbindësh iu hodh me dy duar!

Tërë forca që kish ajo grua,
ajo grua që ish baba dhe nënë,
me urrejtjen zemrës iu bashkua
atë mbrëmje pranvere pa hënë!

Djalë i vogël, që kish mbetur prapa,
zënë e saj kur nisi të dëgjojë,
vrapin mori, hodhi dhjetë hapa
edhe nisi të ëmën të ndihmojë!

Mbi kapterin u hodh duke britur,
duke e çjerrë, duke e kafshuar,
thua djali sonte ishte ngritur
kurrë plisash më për t'u rrëzuar!

Porse hiqe e errët, që u mund,
pasi u zvarrit dy a tri herë,
si u ngrit më këmbë dhe u shkund,
armën nxori për të mbrojtur «nderë»!

Edhe desh e vrau për një grimë,
që nga farkëtorja, në të kthyer,
një djalosh mos dalkësh vetëtimë
dhe nagantin mos ia kish rrëmbyer!

Mu në nofull grushti e qëlloi.
Qindra yje panë sytë e nxirë.
Pastaj porsi hiqe fluturoi
dhe u zhduk djaloshi në errësirë...

* * *

Monotone vitet shkonin, thua
përsëriste çdo vit vit'n e parë.
Ajo nënë burrë ish edhe grua,
që hiqte një valle në atë arë...

IV

Përmes udhësh mbushur me reklama,
ku përmbyste firm' e re të vjetrën
dhe pizhamat vareshin ndër xhama,
dy opinga ndiqnin njëra-tjetrën.

Njëri qeshtë lehtë me ironi,
me shikimin -akull një i dytë.
E vështronin sytë me çudi
dhe ai me çudi vështronte sytë.

Disa sikur thoshin: — Je në vete?
Dhe të tjerët: — Ti këndeje çfarë deshe?
Kish trokitur nëpër kabaretë,
kish baritur nëpër shumë sheshe;

pa u falur yjet ngrihej herët,
lante pjata, gjer në agim qëllonte.
Siç ndërronin damat kavalierët
dhe ai padronët i ndryshonte.

* * *

Posi zgavra sytë i qenë thelluar,
thua gjumë rëndë i kishte kotur.
Ndoshta mëbrëmë kishin ndenjur zgjuar
duke ëndërruar të përлотur?

Po, po, malli e kish marrë shumë
për një arë, për dy silueta,,
Por vendosur kish të rrijë pa gjumë,
të fitonte ca para të shkreta

që në fshat të kthehej e të blinte
ndonjë arë me ujë e një shtëpi
me «qerpiç të kuq» aty të ngrinte,
që ta shihte «kulla» me zili.

Porse shpresat shpejt i qenë verbuar,
sikur pritë i dolën Himalatë,
veç opingat ai kish ndërruar,
për këmishën blerë kish kravatë;

V

Ka zogj që gjithë jetën fluturojnë
edhe vdesin duke fluturuar,
ka dhe zogj që plehrave rrëmojnë
dhe në çerdhe ngordhin të harruar...

* * *

Që nga Nili i largët shtërgjet vinin
dhe në Drin e Vjosë, me të sosur,
shihnin lart në qiell si shqipet binin
përmbi dhe me krahë të gjakosur.

Për ato nuk binte kambanë,
s'kishin në varrim shqiponjat-nëna,
si nderim, gjëmonin anembanë
vetëm breshëritë me të shtëna!

Ç'vedekje ish ajo! Sikur nuk vdisnin,
bula trëndafili e mbushnin qiellin,
sikur në një vazhdë drite shkisinin
për t'u pjekur atje lart me diellin...

Bukuri e shqipes s'kish të ngjarë,
kur në qiell lart e falte jetën
dhe, sa herë shtërgu e kish parë,
ulej Vjosës, Drinit lagte fletën;

në ujët e gjakosur fletën lante,
ku shqiponjat trime qenë shtrirë,
që në krahë atyreve t'u ngjante,
kur të shkonte larg në shkretëtirë...

* * *

Natën djalit kur i vinte gjumi
edhe sytë i mbylleshin ca pak,
i tregonte nëna ç'është lumi,
ç'është dhelpra edhe ujku plak.

Por jo, sontë djali s'donte pralla
dhe nuk po i vinte qorri gjumë,
nga s'i shkonin sytë nën qepalla
dhe i bënte nënës pyetje shumë.

— Pse të flierë e vumë në tavan
mikun që na sollën në shtëpi?

— Ai, biro, është partizan,
e kërkojnë armiqtë me qiri.

— Ç'do të thotë fjala partizan,
që dëgjuar shpesh e kam, nëno?
— Partizani, për liri-vatan,
as dhe jetën s'e kursen, biro.

— Ç'është vatani, nënë, dhe liria,
që në këngë dëgjohen gjithmonë?
— Bir, vatani është Shqipëria
dhe liria është jeta jonë.

— Po fytyra e tij përse ish zverdhur
dhe këmisha ish e kuqe flakë?
— Në betejë, biro, gjak ka derdhur,
se në kraharor ka marrë plagë...

* * *

Kaqë ditë ajo e kish mjekuar
edhe natën shpesh e kishte gdhirë,
porse sytë s'ia kishin shikuar
njëri-tjetrit ata në errësirë.

Shpesh të mirën kur e bën, njeriu
e fsheh dorën, tjetri turp mos ketë.
Kur të mirë i bëjnë, sytë vetiu
ulen e vështrojnë tatëpjetë.

Po një çast dy sytë e tij u ngritën
dhe, përmes një rrezeje të thyer,
në fytyrë të saja llamburitën,
shkuan te naganti i rrëmbyer...

Si? T'i thoshte, vallë, që atë natë
e kishte shpëtuar prej kapterit?
Kjo për partizanin ish lëvdatë,
ndinte krenari dhe turp njëherit.

Por ajo e pa se si shëndritën
ata sy, kur mu në sy e panë;
si rrufe në mendje solli pritën
dhe mornica prap në trup i vonë.

Ishte kallajxhiu vetullngritur,
që bariste fshat më fshat ahere;
q' Afërditën e shpëtoi papritur
dhe s'u duk më prej asaj pranvere...

Ritmi i zemrës asaj i ndryshoi,
siç ndryshon kur ndien për herë të parë
dashurinë. Por nuk e tregoi.
Dhe i hoq fashën, plagën për t'i larë.

Sytë e mendjes shpesh atë fytyrë
nëpër ëndrra e patën shikuar;
dhe kapteri, kur «trego» qe shfryrë,
kallajxhiun nuk e pat treguar!

Desh t'i thotë: — Jam shumë e gëzuar,
(flas n'emër të zemrës, të vërtetës)
që mik në shtëpi sot të kam shtruar
dhe që je ti komandant i çetës!

Porse buza s'mundi dot ta shpjerë
urdhërin e zemrës në vend.
Ndjenja s'e çan udhën dot shpeshherë,
kur nis me logjikën bën kuvend.

Edhe s'i tha kurrë asnjë fjalë
— do të flasim, koha kur ta sjellë. —
Dhe herë ulej poshtë, shihte djalë,
herë çonte lart ujë edhe gjellë...

...Ditët fluturonin e më s'kthenin,
plaga pak nga pak po mbyllej fare.
Fshehtas ata miq veten e ndienin
që nga mbrëmja e largët kaq vjeçare...

Për një muaj rresht, mik i shtëpisë
shpejt u bë ai. Edhe ndajnatë
zbriste mengadalë prej çatisë,
hidhte me kujdes çapin e gjatë.

Ajo vatër, burrë që s'kish parë,
tani erë burri kishte; thua
frika, që ish mike e pandarë,
nga të katër sytë u largua.

Djali zu lexonte abetare
dhe të shkruajë emrin arriti.
Atë që s'e bëri babai fare,
po e bënte partizan Reshiti.

Këtë kohë larot bridhnin fshatit
dhe lart në çati dy sytë ndritnin.

Lufta kriste afër Progonatit,
partizanët komandantin pritnin..

VI

Ai qe shëruar, s'kish më plagë.
Kishte hyrë tani vit i dytë.
Po ka plagë, që djegin si flakë,
hapur jo nga plumbi, po nga sytë...

* * *

Që kur iku Xhelua atëherë,
pasi kishin shkuar kaqë vjetë,
ajo atë dorë kishte ndjerë,
që i duhej kaqë shumë në jetë.

Ajo dorë ishte posi darë,
tërë kallo shkuar e përshkuar;
ajo dorë ishte plot damarë
në ngjyrën e detit të zemruar.

Gjithë shuplaka pulla-pulla vinte
ciklat e kallait kishin mbetur,
dhe gishti tregues përkulur rrinte,
ngaqë plumba mbi armiq kish tretur.

Ajo dorë qe për të adhuruar,
frika zhdukej, po ta kishe pranë,
ajo dorë atë e kish shpëtuar
atë natë, kur rrethimin çanë.

Do kish mbetur ajo me gjithë djalë,
do të ish djegur bashkë me shtëpi,
ajo dorë po mos t'i kish dalë
shpëtimtare në atë stuhil!

Dhe kaluan pyje e livadhe
nëpër tym baroti, posi re.
Për të s'kish më lumtëri të madhe
se të rronte me ata mbi dhe!

Dhe kur djali o ajo rrëzohej,
ai rendte shpejt që t'i ndihmojë,
i ngrinte më këmbë, pastaj çohet,
pastaj u qëndronte praparojë!

Ajo atë dorë ëndërronte
t'i lëmonte ballin, sytë gështenjë.
Po, sa herë që kështu mendonte,
e shtrëngonte fort një parandjenjë!

Sytë e tij shikonte ball' për ballë,
që prej vitesh s'kish dërguar letër
Në ato vish ai ç'bënte vallë,
është gjallë, të ketë marrë tjetër?

Dhe një mendje i thoshte: duhet pritur!
Po një tjetër: flake derëzinë,
që s'qëndroi djalin për të rritur,
para teje — zgjodh Ameriqinë!

Siç përplasen dallgët nga stuhia,
zemra i rrihte fort gruas së mjerë.
Urrejtjen e ndan nga dashuria
veç një fill i hollë nganjëherë.

Dhe këto dy ndjenja e mundonin,
kur në çetë ai e përshëndeste,
kur dy duart djalin ledhatonin
dhe ajo aty memece mbeste...

Vetullat e djegura nga flagët
ngryseshin shpeshher' mbi sytë e zi.
Ajo, q'i shëroi atij plagët,
plagë i, kishte hapur përsëri;

plagë, që s'e lë njerin' të flerë,
plagë, që rri e hapur përjetë,
plagë, që s'shërohet kurrnjëherë,
po nuk u bë fashë zemra vetë!

Kurrë ai në jetë s'kish dashuruar,
dashurisë nuk i njihte emër.
Kur shokët e tij qenë martuar,
atij tjetër gjë i rrih' në zemër.

I kish thënë nëna: bir o djalë,
erdhi koha nusen për të zënë;
ai thënë «jo» s'i kish me fjalë,
po dhe «do martohem» s'i kish thënë.

Fshat më fshat ai kish kallaisur
me një thes në krahë shumë vjetë.
Dhe të shohë vetë i kish rastisur
ç'zihej në kusitë e tenxheretë!

Dhe njëherë, mbushur zemëratë
kundër dhunës, fort i ra kapterit.
Edhe mori malin që atë natë,
iu bë shok nagantit, maliherit!

Maleve u end dhe pyjeve.
Nuk e zinte dot asnjë xhandar.
Ecte nënë dritë të yjeve,
derisa u paq me një Pishtar!

Me të morën udhën nëpër flagë
dhe gjëmuan malet nga rrufetë.
Në betejë ai mori dy plagë,
tani mori dhe plagën e tretë...

... Në ata sy sikur iu pasqyruan
t'gjitha ëndrrat, që në emër kishte.
Do t'i thosh ai asaj: të dua!
ligji i rreptë partizan të mos ishte;

po, të dua, ai do t'i thoshte,
po të mos ishte në prag robëria.
Priste ditën lufta të mbaronte,
kohën që kërkon vetë dashuria...

Dhe luftonte dyfish i harbuar
mu në ballë të sulmit partizan;
të shpejtonte ditën e shënuar
kur t'i thoshte: Afërditë, xhan...

* * *

Në bregore krisën breshëritë!
Një shqiponjë për në diell u ngjiti!
S'i tha dot asaja: Afërditë!
As ajo nuk i tha dot: Reshit!

Njëri-tjetrit ata nuk ia thanë
fshehtësinë që kishin në zemër.
Po me zemrat pranë ata u ndanë,
dashuria s'mbeti e paemër.

Ra shqiponja përdhe e gjakosur
duke ëndërruar dashurinë.
Po t'ia shihje sytë në të sosur,
do vëreje në to gjeraqinën...

Gjeraqina tani mbet e shkretë
dhe fëmija prapë si jetime,
po në zemër skaliti përjetë
sytë shigjetë të shqiponjës trime!

VII

Kishte qarë shpesh duke menduar
dhe sa herë gjumi i kish dalë,
kur në ëndërr fshatin kish shikuar,
vatrën me një grua dhe një djalë.

Gjysmëfjetur shihte shpesh ai
sikur grataçiela e kish zënë
dhe mbulonte kokën si fëmi,
që e frikëson nata pa hënë.

I përlotur, këngë shumë herë
pranë Misisipit kish kënduar.
Ndonjë mister fqinjë kur e pat ndjerë,
shpesh e kish pandehur të shkalluar.

Ku ta dinte misteri ç'do thotë
ajo këngë e ato fjalë zvarrë:
«Valë e Vjosës, seç m'i mbushë lotë
këta sy, q'u dogjën për të parë!»

Dhe të kthehej desh ai një vit,
zemra mallin më nuk ia duroi.
Po nga heshtj' e gjatë fort u çudit
dhe për tradhëti ai dyshoi.

Posi fqinjë me urrejtjen malli
në ata sy të ngrysur shpesh jetonte,
dhe nga dëshpërimi rrudhej balli,
luftën dhe urinë kur mendonte.

Po kur i thosh mëndja se martuar
me një tjetër ajo do të jetë,
shpesh në zemër thellë kish provuar
ftohtësinë e peshkut zënë në rrjetë...

Amerika të thëthin të ritë,
si shushunjë gjakun në damar.
Po i mpakeshin atij fuqitë,
siç i mpaken diellit në janar.

Ditët shkonin dhe atij i dukej
si legjendë gruaja, fëmija.
Pas banakut Xheladini strukej,
dhe më larg i dukej Shqipëria...

Ai me vetminë qe mësuar,
shoqe kishte zënë qetësinë.
Etiketën ai kish fituar,
kish fituar edhe ftohtësinë.

Ai aqë shumë ishte kapitur
nga stafeta që kishte përshkuar,
sa s'kish forcë për të përtëritur
në kujtesë as shtigjet e kaluar.

Keq i vinte që në kte stafetë
asnjë ndjekës s'do të linte pas.
Po kështu e shkruar qe në jetë
edhe s'kish më hidhërim as gas.

Po të kenë vdekur, paçin ndjesë!
Po të jenë gjallë, qofshin mirë!
S'i ndihmoi kur qe njëzet e pesë —
njëqind herë tani qe vështirë!

* * *

Kur i erdhë letra, u gëzua
që ndonjë e keqe s'u kish ngjarë.
Po gëzimi i tija shpejt u shua
edhe nisi prap zymti e parë.

Të thuash të drejtën, mirë s'e priti
gruaja në mal që kishte dalë.
Dhe kur tërë letrën e lëçiti,
dot s'i kish kuptuar disa fjalë...

«Xhelo, prapë vuajmë, s'e mohojmë,
edhe triskë buka e gjërat kanë;
të pangopur ne shpeshherë punojmë,
porse t'ëmbra vuajtjet na janë...»

Vuajtjet të ëmbra? S'e kuptonte
Afërdita këtu ç'do të thotë.
Dhe ndër buzë ai belbëzonte:
ku ka halle t'ëmbra në botë!

Dhe, megjithse ai s'kish ndër mend
që gjysmënjeriu të këthehej,
keq i erdh që «eja» n'asnjë vend
fjala e Afërditës fare s'ndihej!

Me zyminë, miken e pandarë,
Afërditës i shkroi dy radhë,
saqë ajo, kur letrën kishte parë,
tha: të jetë ai, a tjetër vallë?

* * *

Ka njerëz të tillë përmbi dhe,
që në pamje duken si të vdekur,
po q'u shkrepin sytë si rrufe,
në një tel të tyre t'i kesh prekur.

Ai nuk e prishte qetësinë.
Po Departamenti kur e kish
thirrur për të ndrruar shtetësinë —
nuk e ndjeu veten peshk as mish!

Dhe iu duk se më e fundit shenjë,
që e mbante përmbi dhe, e pat!
Dhe iu duk se më nuk ish i denjë
as dhe për një varr në Progonat!

Veç një shtytje donte, që në re
lart ta çonte ai zënë e ti:
Shqipëri, ti falmë një pash dhe,
falmë një varr mua, Shqipëri!...

...Dhe kjo shtytje erdhi. «Xhelua im,
djali është rritur, u bë burrë
dhe sot ikën jashtë për studim.
Ke vendosur mos ta shohësh kurrë?!

S'duam ne para, s'duam dollarë!
Flet një shoqja jote, flet një nënë!»
Dyzet vjeç guxim ajo kish marrë
që t'i klithte burrit me gjithë zënë!

* * *

Çante valët prapë «Transatlantiku»,
ku dikur pat hipur pikë e djalit...
Tërë muskuj ai që kur iku,
që trofe ia fali kapitalit.

Dhe sot vinte thinja krejt mbuluar,
prapa diellit lënë e kish rininë...
Dhe shtrëngonte fort në ato dy duar
dy valixhet, tërë pasurinë...

VIII

Heshtje. Asnjeri s'thoshte një fjalë.
Ç'fjalë në ato çaste mund të thohej?
Tej dritares ndiqte vala valën
dhe, si zemra, brigjeve thërmohej!

Oshëtimën era e detit sillte,
të stuhisë së largët oshëtimën.
Dhe në zemrat e të treve ndillte
ritmin e shfrenuar, psherëtimën.

Djali, që e la sa erdh në jetë,
për një çast i dukej si i huaj,
posi gruri që s'e korri vetë,
që s'e mbolli vetë nëpër duaj.

Afërditës sytë kur ia hodhi,
ndjeu gaz njëherit dhe trishti.
Në dy sytë e saja mendja i brodhi,
si në det me dallgë në stuhi.

Nënë e bir mbi të hodhën vështrimin
si mbi një zbrazi të zemrës s'vet,
që të mbushej donte njëzet vjet,
që kur ai nisi larg shtegtimin.

Zor ishte të dilte fjala e parë.
Fjalë s'duhej ktu, duhej fuqi!
Sytë që të mbetëshin të tharë,
retë të mos ktheheshin në shi!

Dhe njeri s'e prishi qetësinë.
Flet më fort nga fjala heshtja vetë!
Zemra e tij po merrte ngrohtësinë,
posi një i ngrirë që vjen në jetë!

* * *

Drejt kryeqytetit treni shkonte
dhe tre vetë shihnin në dritare,
q'ë vështronin botën ndryshe fare.
Për atë tunel djali tregonte:

— Ja këtu, baba, ne ditë e natë
gemë me brigadat e rinisë
dhe i dhamë në nëntor dhuratë
hekurudh'n e parë Shqipërisë...

— Mirë paguhet puna nënë dhe, —
shtoi ai, — dy vjet me të jam marrë...
— Por, — tha djali, — ç'kohë e bukur qe
ajo, kur ne ishim vullnetarë!

Nënë e bir e bënë me durim
kthesën në ndërgjegje ka shumë vjetë.
Ai do ta bënte kte «pastrim»
— s'ish e lehtë — sot, në pesëdhjetë!

Por ai nuk erdh për t'u pastruar
në ndërgjegje, as të kërkonte fat.
Tjetër ktu, kur erdhi, kish menduar:
veç një varr të kish në Progonat!

Dhe qe shpesh gati të thosh në vaj:
«Shqipëri, ti jepma varrin tim!»
Porse nëna e do djalin e saj
dhe e qafon në gaz e hidhërim.

Mjafton që asaj zemrën t'i hapësh,
ajo të jep vend në gji të vet';
mjafton që asaj dorën t'i japësh,
për gabimet kurrë ajo s'të flet!...

Treni nëpër muzg shkëndij' lëshonte,
thua ndër to endej lumturia.
Xheladini vdekjen po mendonte —
për në jetë e ftonte Shqipëria!

* * *

Atë natë, zemra asaj i rrihte
si mbrëmjen e parë që u bë nuse.
Kish në gji dy ndjenja përvëluese
dhe njëra nga tjetra kokën fshihte.

Xhelon dashur shumë ajo e kish.
Por kjo ndjenjë pastaj i qe ngrirë
Lulebore mbi të kishte mbirë,
kur larguar Xheladini ish.

Si t'ia thoshte cilin kish takuar,
se i kish hapur dikur plagë vallë?
Dhe mbi lulebore kish buluar
trëndafili i tija flakëallë?

E pse s'kish të drejtë ajo të donte
atë dorë që mburojë e pat,
Xhelua, kur la shtëpi dhe fshat
edhe s'bëri atë q'i takonte?

Xhelo, tjerë qenë ata, që botën
kokëllart e ngritën, s'ishe ti!
Ike ti, se frikë pate shqotën
dhe le shkretë grua dhe fëmi...

* * *

...Zemra e gruas është si gastare,
që nga zjarri e akulli pëlçet.
Atë nuk e zinte gjumi fare,
rrotullohej në jastëk të vet.

Zemra e gruas është e gjerë, bujare,
dhe ia fal mërinë dashurisë;
fal gabime, fal edhe zarare,
siç fal zemra e madhe e Shqipërisë...

Tërë natën ajo s'bëri tjetër
veç dëgjoi zemërën në gji.
Këngë e re për dashurinë e vjetër
po fillonte prapë në atë shtëpi...

1959

The first of these is the
fact that the
... ..
... ..
... ..

1971

PASQYRA E LËNDËS

	Faqe
Bota e singertë e poetit	3
LUFTE E PUNË	11
Flamuri i Partisë	13
Mbi Rozafën shekullore	15
Mirditorja	17
Ushtari yt do jem përherë	19
Lajmëtari	22
Atdheu	28
Nana	30
Sa fort, Shqipni	32
Te vale e Drinit	33
Në sallën e kolonave	38
Mësova atë ditë	42
Republikës	44
Helmësi	46
Ligj i ri mbi Mat	48
Një ulli në breg të Jonit	50
Prroni	53
Plaga	55
Lahuta	57
Rranjët	59

Thethi	61
Si molla të egra jemi rritë	63
Kur pyesja nanën	64
Motrës	67
Baresha	69
Pranvera erdhi, po s'lulzoi	70
Peshkatarët	72
Shtëpia e re	74
Revolucioni	76

KUR ZEMRA FLET

Asaj që andrrës sime i ngjan	81
Dashunia	83
Nuk e di se si më lind dashunia	85
Përgjysmë	86
Na sot mund të ishim dhe t'panjohun t'vjetër	88
Vegim	89
Lulet	90
Në sytë e tu	92
Dëshirë	94
Lules që mbin nën borë	96
Vasha dhe trimi	98

KËNGË E RE PËR DASHURINË E VJETËR (poemë)

Siliqi, D.

Poezi, (Red. L. Tata). T., «Naim
Frashëri», 1980.

156 f.

(B. m.) dhe

(B. V.) : 891.983-1

S 57